

GORİOT BABA ROMANINDA KÜLTÜREL ÖGELERİN ÜÇ AYRI ÇEVİRMEN TARAFINDAN TÜRKÇEYE AKTARILIŞININ ÇEVİRİ BİLİMSEL AÇIDAN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ*

Mehmet KURT¹

Öz

Yüzyılımızın ortalarından itibaren bilimselliğe bürünen aktarım, son zamanlarda dünyamızdaki küreselleşme süreciyle, ülkelerin birbirlerine dil farklılıklarına rağmen ortak bir dille iletişim kurarak daha yakınlaşmalarını, birbirlerinin kültürlerine olan ilgiyi daha da artırmış ve ülkelerin bu yolla birçok alanda gelişmelerini sağlayan bir araç olmuştur. Bu tanımlama, hemen hemen birçok kuramcı tarafından paylaşılmaktadır. Buradan aktarımın dil ve kültür olmak üzere iki boyutunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu incelemede, Balsac'ın Goriot Baba romanında geçen Fransız kültürel öğelerin Türkçeye aktarımlarında iki ayrı çeviri bilimci, Newmark ve Venuti'nin stratejilerinden faydalanılmıştır. İncelemenin ana konusu, kültürel öğelerin aktarımıdır. Bunun için Venuti'nin Yerleştirme ve Newmark'ın ise "Deyimsel aktarım" yönteminin kültürel öğelerin aktarılmasında daha uygun olduğu görülmüştür. Bu incelemede amaç, Balsac'ın Goriot Baba romanında "Deyimsel aktarım" ve "Yerleştirme" yoluyla Türkçeye aktarılan kültür öğelerinin üç ayrı çevirmen tarafından, değişik zaman dilimlerinde yapılan çevirilerinin, aktarım açısından karşılaştırmalı bir inceleme yaparak farklılıklarını, benzerliklerini ve hangi kuramcının kuramının uygulandığını örneklerle ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Aktarım, Kültürel öğeler, Yerleştirme, Yabancılaştırma, Deyimsel Aktarım.

A Comparative Study of the Transposition of Cultural Elements in the Novel Father Goriot into Turkish by Three Different Translators from a Translation Studies Perspective

Abstract

Since the mid-20th century, translation has taken on a scientific character, and recently, with the globalization process in our world, it has become a tool that allows countries to come closer together by communicating in a common language despite their linguistic differences, thereby increasing interest in each other's cultures and facilitating developments in various fields. This definition is widely shared by many theorists. It is understood that the translation offers two dimensions: language and culture. In this study, the strategies of two different translation scholars, Newmark and Venuti, were utilized to analyze the transfer of French cultural elements into Turkish. The main theme of this study is the translation of cultural elements. For this purpose, it was observed that Venuti's "domestication" and Newmark's "idiomatic translation" strategy were more suitable for the translation of cultural elements. The aim of this analysis is to reveal the differences and similarities between cultural elements in the translation of Balsac's novel 'Goriot Baba', which were transferred to Turkish through 'idiomatic transfer' and 'indigenization', by three different translators in three different time periods through a comparative and explanatory analysis. Thus, main differences between their theoretical approaches will be discussed based on textual examples.

Keywords: Translation, Cultural Elements, Domestication, Foreignization, Idiomatic Translation.

* Geliş Tarihi: 5 Aralık 2024, Kabul Tarihi: 23 Aralık 2024

Kurt, M. (2024). "Goriot Baba Romanında Kültürel Öğelerin Üç Ayrı Çevirmen Tarafından Türkçeye Aktarılışının Çeviri Bilimsel Açından Karşılaştırmalı İncelenmesi". *Âlemnümâ İnsan ve Toplum*, 1 (1), 1-28.

¹ KSÜ, Kahramanmaraş/ Türkiye, mkurt27@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-7786-0429.

GİRİŞ

İnsanoğlu sürekli gelişen bir varlık olmasıyla, kendisi geliştikçe ihtiyaçları da o derece farklılaşmakta ve artmaktadır. Topluları oluşturan insanların, ekonomik, sosyal, politik ve özellikle kültürel açıdan birbirlerinden farklı oldukları gibi, gereksinimleri de o oranda artmakta ve bu özellikler genel anlamda toplumların birbirine karşı olan cazibelerini de beraberinde getirmektedir. Yaşamı boyunca yenilikler peşinde koşan ve yenilikleri yaşama geçiren insan, teknolojilerin ve bunun sonucunda ekonomik düzeylerinin gelişmesiyle de günlük yaşantısını renklendirecek yabancı kültürlerle ilgi duymuştur. Bu ilgiye ülkelerin gelişmişlik düzeyleri büyük katkılar sağlamıştır. Bu noktadan hareketle, gelişen her toplumun yaşamındaki genel kültürel amaçlarından bir tanesi, kendi kültürü dışındaki yabancı kültürleri öğrenmek, onları edinmek, böylece hayatına renk katmak ve bilgi dağarcığını genişleterek yaşamını daha güzel bir biçimde sürdürmektir. Böylece, toplumlar gelişme süreçlerindeki gelişim halkalarını artırdıkları sürece, gelişmelerine katkıda bulunmuşlardır. Tüm bu gelişmeleri farklı dilden insan topluluklarının ilişkileriyle sağlayan aktarım ve çeviridir. Çeviri ve aktarım, her ikisi de aynı eylemi ifade ederler. Ancak burada çevirmenler tarafından göz ardı edilen bu eylemin birbirinden oldukça farklı olduğunu İlhami Sığircı'nın şu sözünden anlaşılmaktadır: “*Makina sadece çevirir, insan aktarır.*” (Sığircı, 2022: 23). Yazar, bu sözünü açarak, her eğitim düzeyindeki insanların anlamasına yönelik şöyle demiştir: “*Makine sadece çevirir, insan ise yorumlar.*” (Sığircı, 2022, 1). “Aktarma” eylemi akademik, bir terim oysa “yorumlama” her insanın anlayabileceği bir fiildir. Sığircı'ya göre, çevirinin bir yorumlama örnekçesi işi olduğunu ilk kez Gadamer ortaya koymuştur. Gadamer' in bu görüşünü şöyle açıklamaktadır: “Çeviri, yorumlama örnekçesidir; çünkü çeviri bizi yalnızca bir sözcük bulmaya değil aynı zamanda onun özgün anlamını tamamen yeniden inşa etmeye zorlar; gerçek bir çeviri her zaman açıklanabilir bir anlamayı içerir” demiştir (Sığircı, 2022: 99). Buradan, hem Sığircı'nın hem de Gadamer'in makina çevirisinin insan çevirisinden tamamıyla farklı olduğu sonucu çıkmaktadır ki, bu da ayrı bir araştırma konusudur. Biz de bu çalışmamızla birlikte ve bundan böyle, bu iki eylemin (*aktarmak ve çevirmek*) anlam farkını göz önünde bulundurarak kullanacağız. Demek ki, insanın bugüne gelmesindeki en önemli etkenlerden birisi, farklı dillerden insanların ilişki kurmalarını sağlayan dil ve onun aktarımının yapılması sayesinde gerçekleşmiştir. Son zamanlarda, aktarma alanına makina çevirileri girmiş, çevirideki tüm kuramları alt üst etmiş, çevirmenlerin yazılı ve sözlü aktarımlarındaki güzel ifade biçimlerini unutturmaya başlamıştır. Makina çevirisi, artan nüfus ve iş yoğunluğuna paralel olarak geliştirilmiş bir programdır. Bu sayede, çevirmenin işi hem hafiflemiş, hem de kolaylaşmıştır. Ancak bu kolaylık ve hafifleme karşısında, metin açısından bakıldığında, dilsel kullanım bozuklukları, düşük cümlelerle karşılaşma olasılıkları, anlam kargaşası vb. bazı sorunlarla yüz yüze gelme durumu oldukça sık görülmektedir. Böyle bir durumda doğru çeviriden söz etmek olanaksızdır.

Çalışmamızın amacı, aktarım ve aktarımın alt dalı olan Venuti'nin *yerlileştirme* ve Newmark'ın *deyimisel aktarım* stratejilerinin ışığında, kültürel öğelerin üç ayrı çevirmen ve üç ayrı zamanda yapılmış Goriot Baba romanındaki kültürel öğelerin aktarım yoluyla Türk okuyucusuna nasıl aktarıldığı, öncelikle aktarımın ne olduğuna bakmakta yarar olduğu düşünülmüş ve daha sonra, aktarım-kültür ilişkisini kuran çevirmenlerin aktarım örneklerini vermektir. Amacımız, çeviri bilimsel açısından farklı aktarımlardaki kültürel deyişlerin, kalıp ifadelerin, deyimlerin, varsa anlam farklılıklarını ortaya koyabilmek ve en mantıklı, en doğru kültür aktarımını bularak aktarım ürününü belirlemek ve bu alana katkıda bulunmaktır. Bu çalışmanın bel kemiğini oluşturan konu genel olarak kültürün *deyimisel aktarımı*dır.

Dil ve kültür bir sayfanın iki ayrılmaz yüzeyi gibidir. Biri eksik olduğunda, aktarımdan söz etmek olanaksızlaşır. Aktarımın önemi bu kadar büyükken, bu eylemi kimler yapar? Aktarım için en az iki dili, kültürleriyle birlikte iyi bilen ve bu bilgilerle kendi dil ve kültürünün olanakları içinde en uygun ifade şeklini bularak aktarım yapabilen kimseye çevirmen adı verilir.

Zira Anadolu'nun kırsal kesimlerinde, sadece para kazanmak için yerel halktan gençlerin, hatta çocuk denecek yaştaki kimselerin, tarihi ve turistik öneme sahip ören yerlerinde, çevirmenlik (!) yaptığını zanneden insanların yaptıkları aktarımlara aktarım demek olanaksızdır. Aktarım bu kadar basit olsaydı, Çerkez, Çeçen vs. dilleri kendi içinde Türkçeye sorumsuzca çeviren yerel halkın hepsi çevirmen kabul edilirdi. Bu durum tüm dünya dilleri için geçerlidir ve evrenseldir. Oysaki çevirmenin, yukarıda da belirtildiği gibi, dilini konuştuğu ülkenin kültürünü, deyimlerini, farklı ifade yollarını bilmesi gerekmektedir. Çevirmenin yaptığı iş, daha sonraları meslek haline gelmiş ve çevirmenlik adı altında bir ad türetilmiştir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren bu alan, çeviri bilim adı altında bilim dalı haline gelerek bilimsel bir kimlik kazanmıştır. O halde aktarım ne demektir? Aktarımın çok çeşitli tanımları vardır; Aktarıma, yaptığı iş açısından bakıldığında, dünyanın en önemli işlerinden sayılan dil, din, politika, teknik, sanayi, hukuk, tıp vb. tüm bilimlerle iş birliği yaparak insanların da birbirleriyle iletişim kurmasında, iç ve dış ülkelerle işlerini geliştirmede, toplumların birbirini tanınmasında, kısaca dünyanın gelişmesinde ve dünya ülkeleri ve toplumlarının küreselleşmesinde en büyük rolü oynayan bir araçtır aktarım. Aktarım aile içinde başlar, uluslararası ilişkiler düzeyine kadar çıkar. Aşağıda önemli bazı bilim insanlarının yaptıkları aktarım tanımlarına yer vermekle, aktarımın daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Aktarım, Çevirmen ve Kültürel Aktarım

20. yüzyılın başlarında, aktarımın bilimsel bir konuma kavuşmasından sonra, dilbilimin ve edebiyatın alt dalı olmaktan çıkmış, bağımsız bir bilim dalı haline gelmiştir. Böylece, sözcük ve tümceler doğrudan, birebir erek dile aktarılması olarak değil, dil ile birlikte o dilin kültürünün de aktarılması gerekliliği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Zira kültürü aktarıma katmadan yapılan aktarımlar eksik aktarım olarak kalacaktır. Bu alanda yukarıda isimlerinden söz edilen iki aktarım kuramcısı Newmark ve Venuti'nin ortaya koymuş oldukları kuram ve düşünceler son derecede önemlidir. Bu sayede, çevirmenlere büyük yükler ve sorumluluklar yüklenmiş, aktarım daha somut bir yapıya girmiştir.

Çeviri, basit biçimiyle bir dildeki sözcük ya da cümleyi erek dile doğrudan ve doğru olarak aktarmaktır. Sığırcı'nın şu sözüyle çeviri eylemi ikiye ayrılmaktadır: “Makine sadece çevirir, insan aktarır” (Sığırcı, 2019, 23) Burada iki eylem söz konusudur: çevirmek ve aktarmak. Çeviriyi makine çevirisi olarak algılamakta, insanın yaptığı çeviriye ise “aktarım” demektedir. Çevirmen ise, bu aktarımı tam anlamıyla yapan aracı kimsedir. Aktarımda en doğru yolun, kaynak dildeki anlamın, erek dilde de aynı şekilde ifade karşılığını bulmaktır; diğer bir deyişle, aktarım, bir eşdeğer bulma, hatta yaratma işidir. Bu işi insandan başka kimse yapamaz. Aktarım sürecini günlük işlerden bir inşaat sürecine benzetecek olursak: A noktasında bulunan malzemeler bir karıştırıcıya aktarılıp, yeni bir malzeme elde edildikten sonra, taşıyıcının bu yeni malzemeyi bir araçla B noktasına aktarmasına benzetilebilir. Aktarımın önemli özelliklerinden biri, aktarım yaparken, en doğru yolun kaynak dildeki anlamın, erek dilde eşdeğerliliğini bulmak ya da buna eşdeğer bir yararında bulunmaktır. Erek dildeki eşdeğerlilik, sözcük, sözcük dizisi veya deyime ilişkin bir ifade olabilmektedir. Aktarım sürecinde çevirmenin en zorlandığı kısım bu noktadır. Bu eşdeğerliliği bulmak, çevirmenin en az iki dil açısından edimine ve edincine bağlıdır. Ters durumda, doğru bir aktarımdan söz etmek olanaksızdır.

Çevirinin bilimsel tanımına gelince, Berke Vardar çeviriyi şöyle tanımlamaktadır: “...bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden edebi değeri, içinde oluşturduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar, ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracıdır” der. Georges Mounin'e göre ise aktarım: “Bir dili çevirmek için, iki koşulu yerine getirmek gerekmektedir, tek başına biri yeterli olamaz, yabancı dili iyi öğrenme, o dili kullanan topluluğun kültürünü bilmekle olur.

Hiçbir aktarım bu iki koşul yerine getirilmedikçe yeterli sayılamaz” demiştir (Mounin, 1963, 236). Demek ki, aktarım yapabilmenin ilk koşulu bu alanda uzmanlaşmış insan faktörünün bulunmasıdır.

Bu koşulların yerine getirilebilmesi için, Mounin’in de dediği gibi, çevirmenin güçlü bir hafızaya ve pratik bir zekâyâ sahip olması, konuştuğu anadilin ve erek dilin dilbilgisini ve kültürünü çok iyi bilmesi, bu dillerin deyimlerini ve birçok alanındaki kelime bilgisine sahip olması ve pratik düşünme yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Buradan, çevirmenliğin her dil bilen başaracağı bir iş olmadığı ve basite alınmaması gerektiğinin altını çizmekte yarar vardır. İşte, yukarıda sayılan özelliklere sahip az kişi bulunduğundan, andaş (simültane) aktarımlarda, yetişmiş insan bulmak oldukça zordur. Zira andaş aktarım, yüksek dil edimine, tümceleri anında çevirebilecek anlama ve erek dil özelliklerine dönüştürebilme yeteneğine, hızlı ve pratik zekâyâ, sahip olmayı gerektirir. Andaş çeviri alanında, kadın sayısının erkeklere nazaran biraz fazla olması, bayanların uzun süreli hafızalarının erkeklere nazaran daha güçlü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden, kadın andaş çevirmenler, erkeklere nazaran sahnede daha başarılı olmaktadır.

Çeviri ve aktarımın farklı tanımlamalarını belirttikten sonra, bu noktada aşağıda aktarımın önemli bir parçası sayılan ve bu çalışmamızın temelini oluşturan kültür ve aktarım ilişkisine göz atmak gerekecektir.

En ilkel insan topluluklarından, bugün en gelişmiş insan topluluklarına kadar, bütün toplumların kendilerine has bir kültürlerinin olduğu artık hepimiz tarafından kabul edilmiş bir gerçektir. O halde “kültür” nedir? Kültür, bir milleti öteki milletlerden ayıran yaşam tarzı, ait olduğu ulusa özgü duygu ve düşünce birliğinin tümüdür. Başka bir tanım ise şöyledir: “Kültür, dış etkilere maruz kalan ve zamanımızda sıkça değişebilen canlı bir kalıttır.” Her toplumda bulunan ve toplumlara göre değişiklik gösteren, bulunduğu toplumun her şeyiyle kendisinin dışındaki kültürlerle farklılık gösteren, adeta bulunduğu toplumun aynası konumunda bulunan “*kültür*” aktarım eylemindeki öneminden dolayı, yukarıdaki tanımlamaların dışında, birkaç açıdan daha bakmakta yarar vardır. Kültürle birlikte uygarlık kavramı da eş anlamda veya birbirlerine karıştırılarak biri diğeri yerine kullanılmaktadır. Türkçe sözlükte kültür şöyle tanımlanır: “Kültür, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki kuşaklara iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür” (Türkçe sözlük, 2011, 1558). Peter Newmark ise, kültürü “yaşam biçimi” ve “belli bir dili ifade aracı olarak kullanan bir topluluğa özgü yaşam biçiminin dışavurumları” (Newmark, 1988, 94) olarak tanımlarken, yine “Newmark için iyi bir aktarım yapabilmenin ön koşulu ise kaynak metni ve kültürü iyi çözümleyebilmektir.” (Taş, 2017, 5). Diğer taraftan, Simge Çilyüz (2020), kültürü “insanlığın maddi ve manevi olarak ürettiği değerlerin bütünüdür” olarak tanımlamaktadır. Ziya Gökalp ise kültürü şu sözleriyle tanımlamaktadır: “İnsan toplumlarının bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani kişiler arasındaki uyumu sağlayan kurumlar hars (kültür) kurumlarıdır. Bu kurumların tamamı o cemiyetin harsını (kültür) oluşturur” diğeri bir deyişle “toplumların özdeki gelişmeleri” veya “...sadece bir milletin dinî, ahlâkî, hukukî, aklî, estetik, dil, ekonomik ve fen hayatlarının ahenkli bir bütünüdür” olarak tanımlamaktadır Başka bir tanımında Ziya Gökalp kültürü: “Bir millette, yaygın terbiye yoluyla toplumdan kişilere geçen ruh hallerinin toplamına kültür denir” demiştir (Önder, 1979, 3). Son olarak, “Kültür en genel anlamda insanoğlunun kendisinin yarattığı, biçim verdiği ve sonradan biçim verilmemiş, dönüştürülmemiş doğanın dışında kalan her şeydir” olarak tanımlamaktadır (Can, 2019, 357). Bu tanımlara bakıldığında, kültürün ortak paydasının insanların yaşam şekli, insanlar arasındaki uyum olduğuna ve kültürün dilden ayrı tutulamayacağına altı çizilmiş olmaktadır.

Yukarıdaki kültür tanımlarından özet olarak toplumun bir parçası olduğunun ve dil ile ayrılmaz bir bütün oluşturduğunun veya bir paranın iki yüzü gibi düşünülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, bütün bu tanımlardan süzülen bir tanımlamayı da biz yapalım:

Tarihi ve toplumsal gelişme süreci içinde ortaya konan bütün maddi ve manevî değerlerin bütününe kültür denir. Kültürü oluşturan değerler kuşaktan kuşağa devredilen sosyal bir kalıt olarak yaşamın içinde yer alır ve yıllarca canlılığını korur. Bu yüzden kültür ulusaldır, özü itibarıyla değişmez ve tamamen değiştirilemez. Kültürün bu kadar uzun bir yaşam sürmesinin altında genel olarak inançlar, değer yargıları, örf ve âdetler, zevkler, kısaca insan tarafından oluşturulmuş, her şeyiyle insana özgü özellikler taşıyan her şeye sahip olması yatar. Bir ulusun dinsel inancı, konuştuğu dili, ulus sevgisi, tarih bilgisi ve tüm birikimi kültürünü oluşturan öğelerdir. Kültür, bir ulusun kimliği, varlığının göstergesi, yaşam biçimidir ve onları diğer uluslardan ayıran bir özelliktir. Toplumların dilleri, inançları, giyim biçimleri, yemek kültürleri, sanat yapıtları ve yaşam biçimleri birbirlerinden farklıdır. Bu farklılıklar ulusların zenginliklerini gösterir. Ulusların kültür birikimleri, ulusların kalıtı sayılırlar. Kültür kendi başına bir anlam taşımaz, onu anlamlandıran, değişik toplumlara tanıtan dildir. Kültür dilin hamurudur. Çevirmenin tanımına gelince, kısaca yukarıda sayılan kültür öğe ve özellikleri aktarımda ustaca kullanabilen, aktarım eylemini yapan kişi olarak tanımlanabilir. Buradan kültürel aktarıma bakıldığında, aktarım işinin çevirmen açısından ne kadar zorlu bir yol olduğunu, aktarım sürecinden kolayca anlaşılabilir.

Kültürel Aktarım

Çalışmamızın genel amacı, kültürel öğelerin aktarımı olduğundan, kültürel aktarım bazen bir romandan, bir düz resmi yazı aktarımından yapılabilmektedir. Ancak diğer aktarım çeşitlerinden genel olarak daha fazla dilbilgisi ve toplum kültürüne sahip olmayı gerektirmektedir. Kültürel aktarım, yukarıdaki kültür tanımlamalarından da anlaşılacağı üzere, aktarımın ağırlığı yanında, bu alan çevirmeni de zorlayan alanlardan biridir. Yukarıda sözü edilen zorluklar karşısında, dil bilen veya dil bölümünden mezun olanların çoğunlukla doğrudan aktarımı meslek edinmemelerinin nedeni bu zorluklardır. Bu zorluklar çevirmenlik yapabilecek kişileri karar vermekte güç durumlara soktuğu açık gerçektir. Bu düşüncüyü Onur Bilge Kula'nın şu sözleri pekiştirmektedir: "Çevrilebilirliği çevirmenin bilgisi, birikimi ve dil yetisiyle ilişkilendirerek, belli bir dil başarısı ve dil birikimiyle metne yaklaşan bir çevirmenin, her metni çevirebileceğini" savunur (Ayata ve Şenöz, 2021, 113). Kültürel aktarımda, her aktarım eyleminde olduğu gibi, eylemin merkezinde çevirmen vardır. Çevirmen, var olan aktarım yöntemlerini uygulamakta tereddüt etmediği sürece, bu alanda başarılı olan kimsedir. Günümüzde çeviri bilimin gelişmesinden dolayı birçok aktarım yöntemi bulunur. Bu nedenle çevirmen, bir toplumun kültürel öğesini başka bir dile aktarırken, sadece nasıl aktaracağına, hangi ifade biçimini kullanacağına iyi karar vermesi gerekmektedir. Bunu yapabilmek için Ladmiral "...çevirmenin her iki dili iyi bilmesi dışında, güçlü bir genel kültüre sahip olması gerektiğini..." söyler (Ladmiral, 1979). Bu konuda Bölükbaşı, "...mütercimim kaynak ve erek dile hâkim olması çevirinin anlaşılır olması açısından önemli bir husustur" derken, çevirmenin mesleki yetkinliğine, bilgi ve becerisine işaret etmiştir. Bir ulusun dilini ve kültürünü oluşturan öğeler, o ulusa özgü yaşanmış, biçimlendirilmiş, değişikliklere uğramış ve günümüze kadar gelmiş, bulunduğu toplumla özdeşleşerek o topluma mal olmuş, bulunduğu toplumun sosyal yaşantısını, duygularını, zevklerini, renklerini yansıtan ulusal öğelerdir. Dolayısıyla aktarım yaparken, dili kullanırken, kültürü ihmal etmek çevirmeni yalnızca sürükler. Buradan kültürün bir özelliğinin de kişisel olmayıp, toplumsal olduğu sonucuna varılmış olmaktadır. Kültür ve toplum birbirinden ayrılmaz ikili olarak görülmelidir; bu ikiliden biri varsa ancak diğerinden söz edilebilir.

Yukarıda yapılan tanımlamalardan, aktarım-kültür ilişkisine bakıldığında, çevirinin bir kültür aktarımı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu görüşün kuramcılarında ünlü çeviri bilimci Hans J. Vermeer, aktarımı, kültürel açıdan açıklamaya çalışırken şöyle demiştir: "*kültür*" ü insan davranışının ana kurallar dizgesi olarak betimlemeye başladım. Yalnızca insan davranışının değil kuşkusuz. Herhangi bir canlı varlık... doğduğunda, kendisiyle birlikte kendi

dünyasına... karmaşık bir yetenekler ağı ya da eğilimler de getirir..." Ötekiler" le yaşamı sürdürülebilmek için davranış "kuralları" na uymayı öğrenmeleri gerekmektedir. İşte bu kuralların toplamına "kültür" adını verdik..." (Vermeer, 2008). "Aktarımın dilsel bir aktarımdan ibaret olmadığını belirten Reiss ve Vermeer, aktarımın kültürel bir aktarım olarak da tanımlanabileceğini savunmuşlardır." (Erkurt, 2023, 196).

Aktarım farklılıklarına çeviri bilimsel bakımdan daha geniş bir açıdan bakabilmek amacıyla, söz konusu romanın üç ayrı çevirmen tarafından yapılan kültürel deyişlerin, deyimlerin, kalıp ifadelerin aktarım örnekleri ve farklılıkları incelenmiştir. Geçmiş ile gelecek arasındaki bağı kuran aktarım, kültürlerin birbirleriyle etkileşmesini sağlayarak kültürlerin zenginleşmesini, çeşitlenmesini sağlamıştır. Geçmişle günümüz arasındaki kültürel farklılıkları görebilmemizi aktarıma borçluyuz. Zira bu çalışmamızda üç ayrı çevirmenin yaklaşık 5-6 yıl arayla yaptıkları aynı romanın aktarımlar ortaya konulacak, varsa farklılıklar tespit edilip, aktarım hataları ortaya konacaktır. Bu aktarım ve çevirmenleri seçerken, ülkemiz için öneme sahip olan aktarımda zaman farkını da göz önünde bulundurarak farklı zamanlarda çevrilmiş romanlar seçilerek, dilsel deyişliklerle aktarım farkları gösterilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmamızda, Balsac'ın Goriot Baba adlı romanının üç ayrı çevirmen tarafından yapılan aktarımlarında geçen deyimsel kültürel öğelerin, Newmark'ın kültürel öge sınıflandırmasıyla, Venuti'nin Yerileştirme ve Yabancılaştırma yöntemleri aktarımları incelenecektir.

Bu çalışmamızda, çeviri açısından incelenecek olan aynı adlı üç romanın kronolojik basım sırası şu şekildedir: Nesrin Altınova'nın çeviri romanı 1982 yılında, Sosyal Yayınlar'da yayınlanmış, Tahsin Yücel'in aynı adlı çeviri romanı 2015 yılında Can yayınlarında yayınlanmış, üçüncü çevirmen Volkan Yalçintoklu'nun sözkonusu çeviri romanı 2021 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarında basılmıştır. Bu üç aktarıma tarihsel olarak bakıldığında, aktarımlarının üç ayrı zaman dilimlerinde basıldıkları görülür. Çeviri ve aktarımlarda ülkemizde dilbilimsel olarak biri entelektüel dil, diğeri ise klasik dil olmak üzere iki aktarım türü kullanılmaktadır. Türkçeyi kullanım açısından zamana göre bu kullanım tarzları bizde önem kazanmaktadır. Zira bu konunun siyasallaştırıldığı kanaati vardır. Ancak, Avrupa dillerinde böyle bir farklılık olmadığından oralarda dil sorunu bulunmamaktadır. Üç ayrı zaman ve üç farklı çevirmen seçmemizin nedeni, bu gibi deyişliklerin aktarımında ve çevirilerinde okurların genel kültürlerini ne kadar zorladığını görmek açısından ayrı bir inceleme konudur. Zamansal çeviri veya Aktarım dilini etkileyen dış etkenler arasında bulunan siyasal unsur, başka ülkelerde Türkiye'deki kadar olmasa da ülkemizde belirgin bir halde aktarıma yansımaktadır. İşte bu yüzden ülkemizde aktarımda erek dil, zamansal olarak siyasal deyişliklerin kurbanı olmuştur. Zira dil açısından sözcük kullanımı, ülkemizde genel olarak hükümetlerin, kişisel olarak ise bilim insanlarının kişisel siyasal görüşleri doğrultusunda gerçekleştiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu konuda 2021 yılında yayınlanmış olan makaleye bakılabilir (Kurt, 2021, 175-197).

Günümüz çeviri bilimcilerinin amacı ve kabul ettikleri ortak görüş, erek kültür okurunun aktarılan metnini okurken, kaynak yapıt okuduğu hissine kapılması gerektiğidir. Bunu söylerken, amacın anlamı ele geçirmek olduğudur. Anlamı bulmak ta çevirmenin görevidir. Çünkü aktarım, öncelikle çevirmen, daha sonra da okur tarafından anlamlandırma üzerine yapılan, bilgi birikimine dayanan zihinsel bir eylemdir. Kültürel öğelerin aktarımlarında, bu üç ayrı çeviri bilimci tarafından yapılan aktarımları kullanmamızın nedeni, anlamlandırma ve diğeri bir deyişle ifade çeşitliliğini göstermektir. Buradan, anlam tektir ancak anlamlandırma yolu çeşitlidir denilebilir. Bu çeşitliliğin faydası, konunun aktarım açısından yeni ufuklar, düşünceler yaratması bakımından önemlidir. Nesrin Altınova, aktarımını daha geleneksel, daha kültürel bir biçimde "*deyimsel aktarım*" yöntemini kullanmış, sonuçta her sınıftan okuyucunun bildiği ve anlayacağı *deyimsel* ifadelerle yapmıştır. Bu tarz, okuyucuyu kaynak metni okuyormuş havasına sokarak, olaylar zincirindeki akıcılığı sağlamaktadır, metni

kolay anlamasına sebep olmaktadır. Bu çevirmenin erek dile aktarımlarında, zaman zaman Osmanlıcaya başvurmuş olması, yine gelenekçi yapıya yakınlığının bir göstergesidir. Tahsin Yücel'e gelince, O, öz Türkçe yeni türetilmiş sözcük ve eylemlerle aktarım yapmayı uygun görmüştür. Ancak Yücel, bu aktarımında *deyimsel* aktarıma az yer vermiştir; daha çok birebir ve bağımlı aktarım yöntemini seçmiştir. V. Yalçıntoklu ise, aktarımını güncel Türkçe ve yerlileştirme yöntemiyle yapmayı kendine daha uygun bulmuştur.

Kültürel Öğeler

Çevirmen ve kültürü tanımladıktan sonra, amacımız konumuzun temelini oluşturan *Goriot Baba* romanında bulunan deyimsel kültürel öğeleri belirlemek ve aktarım yoluyla bunların kültürümüze nasıl ve ne biçimde aktarıldıklarını üç ayrı çevirmen tarafından yapılan aktarım örnekleriyle karşılaştırmalı olarak incelemektir. Toury' e göre, bir kültürel öğenin aktarımında üç eksenin dikkatlice incelenmesi gerekmektedir: Kaynak metindeki konumu/içeriği; aktarımı ve bu ikisi arasındaki ilişkinin içeriği" (İnal & Kaya, 2006, 81). Toury' nin bu düşüncesinin Newmark'ın "Birebir, Bağımlı ve Anlamsal aktarım" yöntemleriyle benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Biri Hristiyan diğeri Müslüman, kültürleri dilleri ayrı iki farklı toplumun, aynı biçimde anladığı bir kültürel ifadeyi, diğere dilde bulmak gerçekten çok zor bir iştir. Bu konuda Lopez Heredia "iki dilsel, kültürel dizge arasında (tüm yakınlıklarına rağmen) tam bir örtüşüm olamaz" diyerek aktarımın bir eksikliği olabileceğine belirtmiştir. Ladmiral, çevirmenin her iki dili ve kültürü tüm yönleriyle çok iyi bilmesi ve güçlü bir genel kültüre sahip olması gerekir dediğinden, çevirmenin omuzlarına çok ağır yükler binmektedir (Ladmiral, 1979). Bu söz, çevirinin basit bir işlem olmadığını bir ifadesidir. Bu sorunun tek çözüm noktasının bulunduğu düğüm, çevirmenin kendisidir; yani çevirmenin içsel donanımdır. Bunlar öncelikle kendi dilbilgisi ve kültürel bilgi donanımına, erek dilbilgisi ve erek kültür donanımına sahip ve hâkim olması gerekmektedir. Dimitri Gutas, donanımlı bilim insanı, çevirmenleri "*uluslararası bilgin*" olarak niteler (Gutas, 2003, 29-30). Tersî durumda, bir atasözümüzde dile getirildiği gibi "*Yarım hoca insanı dinden eder, yarım doktor ise candan eder*" sözündeki anlamda olduğu gibi, aktarım kendinden uzaklaşarak anlaşılabilir bir hale dönüşür.

Son zamanlarda, teknolojilerin gelişmesiyle ortaya çıkan çeviri programlarının sayısı ve çeşitleri artmış, insanlar doğal olarak, hem kolaylık, hem de zamandan tasarruf etmek amacıyla, bu tür programlara ilgiyi artırmışlardır. Bu yolla kişisel aktarım hataları gizlenmiştir. Hatta piyasada özel tercüme bürosu açan, bir yabancı dil bilen bazı çevirmenlerin, internet yoluyla ve değişik çeviri programları eşliğinde, her dilde çeviri yaptıklarına üzüntüyle tanık olunmaktadır. Çevirmen açısından, bakıldığında, bu ağır deyimsel kültür aktarımı işinin çözümü için çevirmenlerden, P.Newmark ve L.Venuti'nin kuramlarıyla, erek dile aktarım için şu yöntemleri kullanarak çözüme ulaşmayı başarmışlardır: Metne, tümceye dipnot ekleyerek, bire bir aktarım yaparak, birebir aktarım yoluyla aktaramadığını kültürel eşdeğere başvurarak, işlevsel aktarım yoluyla, ekleme, çıkarma, yerlileştirme, yabancılaştırma, şiirde çift mısra kullanarak, uyarlama yaparak, tırnak işaretiyle, standart aktarımla, *deyimsel aktarım* yöntemlerini kullanabilmektedir. Bu kuramcılarının yöntemlerinin uygulamaları, örnekleriyle ilerleyen bölümde verilecektir. Kültürel öğelerin incelemesine geçmeden önce bu kuramcılarının kültürel aktarım yöntemlerine bakmakta yarar olduğu düşünüyoruz.

Peter Newmark ve Lawrence Venuti'nin Kültürel Aktarım Yöntemleri

Lawrence Venuti

Bu çalışmamızın amacı kültürel aktarım olduğundan, bu bölümde aktarım alanında çığır açmış, aktarım konusunda uzmanlaşmış ve birçok aktarım konusuna referans olmuş iki ayrı çevirmen olan Newmark ve Venuti'den söz edilecektir; Bu çalışmada kültürel aktarımdan söz ederken, yöntemleri aktarımın ana hatlarını taşıdığından ve incelememize uygunluk

gösterdiklerinden, bu iki çeviribilimci referans alınmıştır. Venuti başarılı bir aktarım için neler yapılması gerektiği konusunda çalışırken, doğal olarak erek dili ve kültürü birlikte düşünmüştür; zira Venuti, dil ile kültürün birbirinden ayrılmaz ikili olduklarının farkında bir kuramcıdır. Onun için aktarımda, kültürel özelliklerin çok büyük önemi vardır. Aktarımın ilk kuralı, bilinen yabancı dili ve onun kültürünü iyi bilmektir. Ancak bazı profesyonel olmayan çevirmenlerin bir eksikliği de bildikleri yabancı dilin kültürüne tam olarak hâkim olamamalarıdır. Bu eksiklik, bir biçimde zaman içinde aktarıma da yansımaktadır. Zira döneminde yaşayan bir çevirmen kaliteli bir aktarım yapabilmesi için dönemiyle ilgili olarak iki kültürü de çok iyi bilmelidir. Bu yüzden, çalışmamızda, farklı zamanlarda 3 ayrı çevirmen tarafından yapılan aktarımlar ele alınmıştır. Venuti aktarımın bu yönüne ağırlık vermekle, aktarımda çok önemli bir çığır açmış ve günümüzde bunun aktarım kalitesine de çok katkısı olmuştur.

Venuti, kültür aktarımıyla ilgili olarak, iki ayrı aktarım yöntemi belirlemiştir: Bunlardan ilki 'Yerlileştirme' diğeri ise 'Yabancılaştırma'dır. Bu iki kavramın aktarımda çok büyük işlevleri olduğu gibi, aynı zamanda temel aktarım yöntemlerindedirler. İncelememizi açıklamamıza yardımcı olacak Venuti'nin bu iki yönteminden Yerlileştirmede, ilk bakışta okur ile metin birbirlerine yabancı gibi bakmazlar. Tam aksine, yerlileştirme "yazarı okura yaklaştıran bir durumdur" (Aldyab ve Kettaneh, 2021, 837). Bu özellik okurun metni anlamasına yardımcı olduğu gibi, aynı zamanda onu memnun da eder; bu da okuru metni doğrudan yazarından okuyormuş duygusuna kaptırır. Böylece okur, çevirmen yokmuş gibi bir düşünceye kapılarak akıcı bir biçimde kendi dilinde bir metin okuyormuş gibi kafasında metinlerdeki olaylar örgüsünü daha kolay çözer. İşte yerlileştirme kuramına göre yapılan aktarımlarda, çoğunlukla çevirmen görünmez durumdadır ve okuyucu, kendi dilinden bir metin okuyormuş havasına kapılır. Bu durum çevirmenin görünürlüğü/görünmezliği başlığı altında başka bir konuya kapı açar. Ancak yerlileştirme yaparken, çevirmenin anlamın ana çizgisinden uzaklaşmaması gerektiğine dikkat etmesi gerekmektedir; tersi durumda aktarımın ucu açık olacağından, yanlış düşme tehlikesi de beraberinde gelecektir. Zira anlamın ana çizgisinden uzaklaşıldıkça, aktarımın eşdeğerlik özelliği zayıflar ve bu durumda aktarıma zarar verebilme riski ortaya çıkabilir. Yerlileştirmede anlamı vermek için, çevirmen her türlü ifade biçimine başvurabilmelidir. Bu yüzden yerlileştirme, çevirmen için aktarımın en zor kısmını oluşturur. Aktarım yapmayı zorlayan bazı kültürel öğeler karşısında çevirmen anlamı vermeden dipnotla açıklayıcı bilgiler yazmak durumunda kalır. Bu da bize çevirmenin aktarım yaptığı dilin kültürel yönünün kendi açısından zayıflığına işaret ettiğinin bir göstergesidir. Anlamın pekişmesi kültürel öğelerin yerli yerince kullanılmasına bağlıdır.. Bütün bunlardan şu sonuç çıkmaktadır: Aktarımın merkezinde çevirmenin kendisinin oturması gerekmektedir. Bu çalışmada, kaynak dilden Türkçeye aktarım yapıldığından, genelde Venuti'nin *Yerlileştirme yöntemi* uygulanacağı sonucu çıkmaktadır.

Yabancılaştırma: Venuti'nin "*Yabancılaştırma*" kavramı "...erek dil ve kültür normlarının arka planda tutulup, kaynak kültürdeki dilsel ve kültürel özelliklerin korunarak erek kültüre taşıdığı bir aktarım yöntemidir." (Çilyüz, 2020, 31). Venuti, *Yabancılaştırma* kavramını kaynak metnin dilsel ve kültürel özelliklerinden doğan farklılıkları vurgulamak için kullandığını belirtmektedir (Çilyüz, 2020, 31-32). Venuti bu yöntemi, "erek kültür okurlarını kaynak kültür dünyasına götürmeyi hedefleyen çevirmenlerin benimsediği bir yöntem." olarak açıklar (Çilyüz, 2020, 31).

Yabancılaştırma yöntemiyle yapılan bir kültürel aktarımda, çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne aktarım, açıklamalı dipnot, italik yazma yöntemi veya tırnak işareti gibi aktarım yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntem erek kültürün okuru açısından zorlu, sıkıcı hatta belli bir süre sonra zihinsel yorgunluğa yol açabilecek bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bu yöntem "...okuru yabancı kültürlerle göndererek, alışkanlıkları bozar ve var olan aktarım

geleneğini sarsar. Kısaca, bu yöntem, okurun metne uyum derecesini düşürebilme riskine sahiptir.

Peter Newmark'ın kültürel aktarım yöntemleri

Newmark, kültürel öğeleri önce 5, daha sonra 6 madde de sınıflandırdığı görülür.

Bunlar:

-**Çevre:** tepe, dağ, ova, fauna, vb.

-**Maddi kültür** (insan eliyle yapılanlar): yiyecek-içecek, kıyafet, barınma ve ulaşım;

-**Toplumsal kültür:** İş yaşamı ve boş zaman etkinlikleri;

-**Gelenek görenek, aktiviteler, süreçler, kavramlar:** politik, dini, sanatsal vb.

-**El-kol hareketleri ve alışkanlıklardır** (Taş, 2017, 5). Newmark bu sınıflandırmayı daha sonra altı maddeye çıkarmıştır. Bunlar: **Çevresel unsurlar:** Jeoloji ve coğrafi çevre.

Kamu Yaşamı: politika, hukuk ve yönetimi; **Sosyal Yaşam:** Ekonomi, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitimi içerir. **Kişisel yaşam:** Yiyecekler, kılık kıyafet ve ev eşyalarını içerir.

Gelenek, görenekler ve sosyal etkinlikler: Bunlar yavaş alkışlama ve masaya vurarak alkışlama gibi gelenekler; kriket ve futbol gibi sosyal etkinlikler ve bunlara bağlı tüm ulusal deyimler ve kalıp ifadeler. **Kişisel merak ve tutkular:** Din, müzik, şiir ve bunlara bağlı çeşitli toplumsal kuruluşlar, klişeler, sanatsal kuruluşlar ve dernekler.” (Newmark, 2010, 175). Newmark'a göre nitelikli bir aktarım yapmanın yolu, kaynak metni ve kültürü iyi bilmek ve analiz edebilmektir. Bu iki koşulu yerine getiremeyen çevirmen, kaynak metni çevirmemelidir. Ters durumda çeşitli yanlışların ortaya çıkacağı kaçınılmaz olur. Ona göre kültür bir "...yaşam tarzı, bu yaşam tarzının belirli bir dili ifade aracı olarak kullanan toplumdaki ortaya çıkışı" olarak ifade etmiştir (Newmark, 2010, 94) "Kültür, dile kaynaklık ederken, dil de kültürün aktarılmasındaki en önemli araçtır" demektedir (Göçer, 2012, 55'ten, 2021, 833).

Bu kuramcı, kültürel öğelerini sınıflandırdıktan sonra, bunların aktarımı için (Newmark, 1988, 68-91) , Doğrudan aktarım, İşlevsel aktarım, Sözcüğü sözcüğüne (Bire bir) aktarım, Açıklama, Çıkarma, Ekleme, Uyarılma, İletişimsel aktarım, “*Deyimsel aktarım*”, Standart aktarım, Tırnak işareti kullanma, Not veya dipnot kullanma, Çift mısra kullanma, gibi yöntemler önermiştir. Kültürel öğelerin aktarımları için Newmark'ın önerilerinin tanımlarına bakmak, aktarımın olduğu kadar kültürel aktarımın zorluklarını görmek açısından önemlidir.

Doğrudan aktarım: Erek kültürde karşılığı ve aktarımı olmayan kültürel yapıtları, adları, kurumsal adları, coğrafi yer adlarını, unvanları, dergi ve benzeri yayın adlarını değiştirmeden erek kültüre aktarma yöntemidir. Örnek: Camii-Djami, Divan-Divane, Minare-Minare, Defterdar, Mevlevi, Enderun, Sultan, Califat Oulémas, Sandjaqs beyis... vb.

Kültürel eşdeğerini kullanma: Kültürel eşdeğeri kullanma, bir sözcüğü, bir yer veya yapıt adını, bir deyimini erek kültürde de aynı biçimde anlaşılır biçimde aktarma yöntemidir. Örnek: Sultan Ahmet Camii içindeki mavi çinilerin çokluğundan Fransızlar tarafından Mavi Camii (Mosqué Bleu) olarak bilinir. Bu örnekte verdiğimiz Sultan Ahmet Camii'nin, çoğu yerinde gerçekten mavi çiniler, mavi vitraylar sayıca çok olduğundan ve göze çarptıklarından, camiye gezen Fransız turistler tarafından “*Mavi Camii*” olarak adlandırılmıştır. Bu tanımlama, Fransızların kültürel tanımlama biçiminden kaynaklandığından “*Mavi Camii*” deyince Fransızların zihninde hemen diğer camilerden farklı olarak Sultan Ahmet Camii çağrışım yaparken, Türklerde bu ad hiçbir zaman Fransızlar kadar zihinlerde Sultan Ahmet Camiini çağrıştırmaz. Haliç ise Batı ülkeleri, özellikle de Fransızlar tarafından “*Corne d'or*” (Altın boynuz) olarak adlandırılmıştır. Oysaki “Haliç” adının “*Altın boynuz*” anlamıyla doğrudan hiçbir ilgisi yoktur; bu sözcük Türkçede “içine bir veya daha fazla nehir veya dere akan ve açık denize serbest bir bağlantısı olan, kısmen kapalı bir acı su alanı” veya “Gelgit akıntılarının etkisiyle akarsu ağzının huni biçiminde genişleyen kısmı” anlamına gelir (<https://sozluk.gov.tr/>). Maddi ve manevi değerinin altınla ölçülebilecek değerde olduğunu ve

uzaydan bakıldığında, boynuz biçimine benzetildiğinden ve verimli topraklarından dolayı Fransızlar tarafından bu ad verilmiştir. Sadece bu bölgenin verimli topraklarından dolayı bu adla anıldığı düşünülebilir. Oysaki Türkçede "*İstanbul'un taşı toprağı altın*" deyimini tüm İstanbul için söylendiğinden, Haliç için Fransızların adlandırması ne kadar bir üstünlük derecesi ise, Türkler için ise tüm İstanbul'un değeri ayrı derecededir. Bu açıdan her iki tanımlama bir benzerlik göstermektedir.

İşlevsel aktarım: Bu aktarım yönteminin diğer adı işlevsel eşdeğerliktir. Burada adından da anlaşılacağı üzere bir içeriğin anlamını, önemini erek kültür okuyucusuna yansıtabilme işidir.

Bire bir aktarım: Bu aktarım yönteminin adından da anlaşılacağı üzere, kültürel bir sözcüğün, bir ismin, bir cümlenin erek kültürdeki karşılığını vermek olarak ifade edebiliriz. Buna Fransızcada sözcüğü sözcüğüne denilirken, aynı ifade aynı seslerle Türkçemizde de kullanılmaktadır. Ancak bu yöntem deyimler için geçerli olmayabilir: Örneğin "*Kızım sana söyliyeyim, gelinim sen anla*" deyiminin Fransız kültüründe karşılığı: "*Battre le chien devant le lion*" dur. Ancak Türkçedeki bu deyim erekle dile bire bir aktaracak olduğumuzda, "*Je parle à toi ma fille, c'est à vous de comprendre ma belle-fille*" biçiminde aktarılabilir. Ancak erek alıcı kitlesi, bu tümcede anlatılmak istenileni büyük olasılıkla anlayamayacaktır. Bu örneği aynı zamanda yukarıda sözü edilen kültürel eşdeğerlilik için de kullanabiliriz.

Açıklama: Bu aktarım yöntemi serbest aktarım olarak da algılanabilir. Bu yöntemde kaynak metinde geçen, erek kültürde eşdeğer karşılığı bulunmayan bir sözcüğü, cümleyi, deyimini başka sözcüklerle ifade ederek sözlü ya da yazılı çevirme yöntemidir.

Çıkarma: Kaynak metinde yer alan kültürel ögenin çevirmen kararıyla çevrilmemesidir. Ancak bu yöntemi çevirmen açısından yanlış bir yöntem, tutum olarak değerlendiriyoruz.

Çift mısra kullanma: Bu yöntem adından da anlaşılacağı üzere, şiir aktarımlarında kullanılmaktadır. Bu yöntemde önce şiirin kaynak dizesi yazılır ve altına o dizenin aktarımı eklenir. Erek kültür okuyucusu açısından bakıldığında bu yöntem, dizenin hem kaynak dilini hem de erek dildeki aktarımını birlikte görüp, kafasında bir karşılaştırma süreci geçirerek, anlama kolaylığına ulaşacaktır. Erek okuyucu, kaynak dile hâkimiyeti doğrultusunda, kendisi de bir anlamlandırma yaparak anlama sürecine katkı sağlayacaktır. Bu yöntemin okura bu alanda eğitsel bir katkısının olduğu yadsınamaz.

Ölçünlü (Standart) aktarım yapma: Bu yöntem bilimsel metinlerin dışında herkes için hazırlanmış, herkesin anlayabileceği düzeyde basılmış evrakların aktarımında kullanılan bir yöntemdir. Burada özel bir terimce ya da özel bir çeviri yöntemine başvurulmaz.

Not veya dipnot kullanma: Bu yöntemde, kültürel metinlerin aktarımlarında sıkça başvurulur. Erek metin okuyucusunun tümceyi iyi anlaması açısından yararlı, ancak bu yöntem hem aktarıma, hem de çevirmene ek bir yük getirir. Bu yöntemle, erek kültür okuyucusu aktarımını okuduğu tümceye kültürel açıdan daha yakınlaşmış ve özümlemiş olarak asıl anlamı zihninde daha iyi anlama olanağı bulacaktır. Bu yöntem aynı zamanda çevirmenin her açıdan aktarıma verdiği önemi ve aktarım kalitesinin de bir göstergesi olmaktadır.

Ekleme: Bu yöntem, kaynak kısa veya uzun, sözlü ya da yazılı sözcük, cümle ve cümleciklere kaynak ögenin anlamını bozmayacak ve erek anlamı verecek biçimde erek ögeye eklenen kaynak ögeden farklı ögeler eklemeyi amaçlayan bir yöntemdir.

Uyarılama: Kaynak metinde, cümlede, yan cümlede veya sözlü ifadeler denilen konuşmaların aktarımlarında andaş (simültane) aktarımlarda, hem kendilerini hem de bu alanda geçen sözcükleri erek kültürde benzerleriyle çevirme yöntemidir.

Tırnak işareti kullanma: Newmark'ın bu aktarım yöntemi, tümceyi oluşturan ögelerin erek dildeki tam karşılığı verilmeden yapılan bir aktarım yöntemidir. Ancak bu aktarımın okurdaki anlam çözümlemesi ne kadar doğru olur bilinmez; hatta yanlış anlamalara kadar gidebileceğinden anlamsız karşılıkların çıkması da olasıdır. Bu yüzden bu yöntemde çevirmenler

çok fazla başvuramazlar. Okur, mümkün olduğunca dipnota, açıklamalara takılmadan okumayı yeğlediğinden, Venuti yönteminin yerlileştirme yapılmış aktarım metinlerini Newmark'ın aktarım yöntemine yeğlemektedir.

En sık kullanılan kültürel aktarım yöntemlerini öneren bu iki kültürel aktarım kuramcılarının yanında daha birçoklarının da önerileri olduğunu belirtmemizde yarar vardır. Bunlar kısaca: Kramasch, Lopez Herediya, Toury, Richter, Cary, Song, Ladmiral, Gambier gibi isimlerdir.

Çalışmamızın ana temasını Fransızca kültürel aktarım oluşturmaktadır. Zaman açısından, 3 farklı tarih diliminde yazılan bu eserlerden birincisi Nesrin Altınova tarafından 1982 yılında, ikincisi Tahsin Yücel tarafından 2015 yılında ve üçüncüsü ise Volkan Yalçıntoklu tarafından 2021 yılında yayınlanmışlardır. Sözü edilen roman, çeviri bilimsel ve zamansal açıdan incelendiğinde, romanda geçen deyimsele kültürel öğelerin nasıl anlamlandırılıp ve hangi yöntemler kullanılarak aktarım yapıldıkları incelenecektir. Bu inceleme için, önce üç ayrı çevirmen tarafından aktarımı yapılan her kültürel öge üç ayrı liste halinde çıkarılmıştır. Listelere yazılan öğelerle, Newmark'ın kültürel öğeler sınıflandırmasına göre aktarım farklılıkları ortaya konmuştur. Kuramsal çerçevede ise, kültürel öğelerin aktarımında, Newmark'ın kültürel öge sınıflandırmasının 'Kurumlar, gelenek ve görenekler, etkinlikler, işlemler, kavramlar'ına ve Venuti'nin Yerlileştirme yöntemlerine başvurulmuştur.

Bu aktarım farklılıklarının genelde dil bilgisel ve çevirmenin yetkinliğine dayanan ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Bu kültürel aktarımların çözümlemesi aşağıda verilmiştir.

Balsac'ın Goriot Baba romanındaki kültürel öğelerin Türkçeye aktarımı

Bu çalışmamızda, Goriot Baba'nın farklı tarihlerde tarihler arasında çevirmenler tarafından Fransızcadan Türkçeye aktarılmış olan bu eserde, kültürel öğeleri aktarma yöntemlerini incelemeyi amaçlıyoruz.

Çalışmamızda incelenecek kültürel öge örneklerinin aktarımlarına geçmeden önce, hem Balsac'tan, hem de onun "Goriot Baba" adlı romanında olaylar örgüsünün geçtiği zamandan, o zamanın kültüründen kısaca söz etmeden, aktarımları anlamak zordur. Balsac, 19. yüzyıl Fransız edebiyatında gerçekçilik akımının (realizmin) yaratıcısı bir yazardır. İncelememizin odak noktası, Goriot Baba'nın yaşadığı 19. yüzyıldır. Bu romanda Balsac, Fransa'nın bu yüzyılda insanların, devrimden sonraki Fransa'da, sosyal, ekonomik, kültürel, yazımsal yönlerini, geleneksel yaşamı, toplumsal konuları, burjuva yaşamını ince bir ironiyle yansıtır okuyucularına. Bu çerçevede, romanın hem başlığı, hem de başkahramanı olan Goriot Baba romanını çeviri bilimsel açıdan incelediğimizde, kızları için her şeyini feda etmekten geri durmayan, çocuklarına ve dolayısıyla ailesine bağlı, zengin, eski şehriye fabrikatörü, yaşlı bir kahraman ile fakir bir öğrenci olan Eugène de Rastignac'ın birlikte kaldıkları Vauquer pansiyonundaki yaşamlarına, otelde bulunan kişilerle olan ilişkilerine, kızlarının burjuvazinin ihtişamlı yaşantısına nasıl ayak uydurma gayretleri gösterdiklerine ve böylece genel olarak 19. yüzyıl Fransız toplumunun toplumsal yaşantısının örneğine tanıklık edilmektedir.

Çalışmamızın bu bölümünde, kuramsal olarak kültürel öğelerin aktarımında Newmark'ın aktarım yöntemlerinden ve Venuti'nin yerlileştirme, yabancılaştırma aktarım stratejilerinden faydalanılacaktır. Kültürel aktarımda daha çok Venuti'nin yerlileştirme ve yabancılaştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu bölümde Goriot Baba romanında geçen tüm Fransız kültürel öğeler, üç çevirmenin aktarımına göre üç liste halinde çıkarılmış ve aşağıda bunların çözümlemeleri tablolar biçiminde yapılmıştır.

Balsac'ın Goriot Baba Romanında Bulunan Kültürel Öğelerin Üç Ayrı Çevirmen Tarafından Türkçeye Aktarılış Yöntemleri

Örnek 1:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: Goriot Baba	(Balsac, 1971)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	Goriot Baba	Birebir aktarım	Yabancılaştırma
Tahsin Yücel	Goriot Baba	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	Goriot Baba	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte sözcüğü sözcüğüne/birebir aktarım yapılarak Fransızcadaki "papa" sözcüğü, Türkçeye her üç çeviri eserde de bire bir çeviri yapılarak, tam karşılığı olan "baba" sözcüğüyle çevrilmiştir. "Goriot" adı özel bir ad olduğundan çevrilmemiştir.

Örnek 2:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "tonnerre (...)"	(Balsac, 1971. s.303)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"lanet olsun!" (s.281)	Serbest aktarım,	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"hay kör şeytan!" (s.252)	Serbest aktarım,	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"lanetolsun!" (s.225)	Serbest aktarım,	Yerlileştirme

Bu örnekte sözcüğün sözcüğü sözcüğüne aktarımı yapılmamış, her üç çevirmen de serbest aktarım yöntemini seçerek, ortak bir olumsuzluk düşüncesi doğrultusunda yorumsal ifadelerini belirterek, Venuti'nin yerlileştirme yöntemini kullanmışlardır.

Örnek 3:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "Bien tiré à quatre épingles"	(Balsac, 1971. s. 43)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"İki dirhem bir çekirdek" (s.37)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"İki dirhem bir çekirdek" (s.32)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"İki dirhem bir çekirdek" (s.18)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte, erek dilde cümle öncelikle Türkçeye Venuti'nin yerlileştirme aktarım yöntemine göre bir deyim ile karşılık bulmuştur. Zira deyimler okuyucuya, erek kültürde kısa yoldan bir anlamlandırma kolaylığı sağlamaktadır; böylece okuyucuya en doğru anlamlandırmayı da yapmaktadır. "İki dirhem bir çekirdek" deyimini "çok güzel ve özenli giyinmiş" anlamındadır ve kaynak metindeki anlamı erek alıcıya başarılı bir biçimde aktarmaktadır. Bu deyimde vurgulanmak istenen *güzelliğe güzellik katmadır*. Bu deyim örneği olarak, bir moda defilesinde veya vitrinlerdeki cansız mankenlerin üzerlerine giydirilen elbiselerin zarif, zayıf ve ideal vücut ölçülerine göre arka tarafından ayarlanıp nasıl güzel giydirilmiş olmasına bakmamız yeterlidir.

Örnek 4:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: "sou à sou"	(Balsac, 1971. s.43)
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri

		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"kuruş kuruş" (s.38)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"kuruş kuruş" (s.33)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"dişinden tırnağından artırarak" (s.19)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Burada kaynak deyimde kullanılan para birimi (sou) ile erek metindeki para birimi (kuruş) aynı anlamda söylendiğinden birebir aktarım yöntemi kullanılmıştır. Ancak Yalçintoklu, biraz daha serbestliğe kaçarak paranın en küçük birimiyle, dişten tırnaktan artırılan yine çok küçük parçayla eş tutarak aynı anlamı veren (dişinden tırnağından artırarak) deyimini kullanmıştır.

Örnek 5:

Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot Kaynak deyim: "... je vaux bien le bonhomme" (Balsac, 1971. s.43)	Erek başlık: Goriot Baba	
Nesrin Altınova	"...adama taş çıkartırım..." (s.38)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...ondan aşağı kalacak yanım yok" (s.33)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"...o adamı layıkıyla hak ediyorum." (s.19)	Uyarlama	Yerlileştirme

Kaynak metinden alınan bu örnekte, üç çevirmen de Newmark'ın üç farklı aktarım yöntemini ve yine üçü de Venuti'nin yerlileştirme yöntemini kullanmışlardır. Altınova ve Yücel'in aktarımları üstünlük açısından eş değerde olduğu halde, Yalçintoklu'nun aktarımı her ne kadar "*layıkıyla*" demesine karşın, Fransızcadaki "*valoir*" eylemi "*değerinde olmak*" eyleminin anlamını veremediğini düşünmekteyiz. Venuti'nin yerlileştirme yöntemine göre de aktarım anlamsal açıdan olumsuz bir ifade sunmaktadır.

Örnek 6:

Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot Kaynak deyim: "Joli" (Balsac, 1971, s.44)	Erek başlık: Goriot Baba	
Nesrin Altınova	"pek sevimli, şipşirin" (s.39)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...çok güzel" (s.33)	Serbest aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"...güzel..." (s.19)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Burada verilen örnekte kaynak metinde tek sözcük olan "*joli*" sıfatı Türkçede güzel, sevimli, hoş, şirin, çekici, cici, parlak, harika gibi anlamlara gelir. Ancak Altınova ve Yücel bu sıfatı Türkçeye aktarırken "*pek*" ve "*çok*" gibi belirteçlerini eklemeyi tercih etmişlerdir. Bu aktarmada ekleme, çıkarma, Newmark'ın bir yöntemi kullanıldığından, aktarımın doğruluğuna etki eden bir yöntem değildir, ancak bağlam dikkate alınarak yapılmış bir aktarımdır. Buna karşın Yalçintoklu, kaynak dile aktarımında kaynak dildeki sıfatın sözlüksel anlamını kullanmıştır.

Örnek 7:

Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot Kaynak deyim: "... mangeant des friandises..." (Balsac, 1971, s.44)

			Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...fındık, fıstık." (s.40)		Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...çerezler..." (s.34)		Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...şekerleme..." (s.20)		Birebir aktarım	Yerlileştirme

Kaynak metinde geçen "*friandise*" sözcüğünün şekerleme, şeker, tatlı yiyecekler, abur cubur, pasta gibi anlamları vardır. Ancak, kaynak kültürde, Fransız kültüründe çerez ve kuruyemiş yerine şekerli yemişler bulunduğu ve Türk kültüründe şekerliler ile tuzlu yemişlerin tamamına "*çerez*" denildiğinden, erek kültür göz önünde bulundurularak bir aktarım yöntemi tercih edilmiştir. Bu durumda Altınova ve Yücel, erek kültürü ön planda tutarak bir aktarım yapmışlardır. Oysa ki diğer çevirmenin bire bir aktarım yöntemini seçtiği saptanmıştır.

Örnek 8:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "Homme sain comme mon oeil" (Balsac, 1971, s.45)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"turp gibi sağlam" (s.40)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"gözümün içi gibi sağlam" (s.34)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...çok sağlıklı..." (s.20)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte verilen kaynak cümle, Türkçeye çevrilirken, anlamın erek okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması, diğer bir deyişle erek okuyucunun anlamı daha iyi algılaması için, bu tümcenin Türkçedeki anlamsal karşılığı "*Deyimsel aktarım*" ile verilmiştir. Ters durumda bire bir aktarımdan erek okuyucu bir şey anlamayacaktı.

Örnek 9:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "...vous ne tirerez rien de cet homme-là !" (Balsac, 1971, s.46)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...bu heriften hiç bir şey koparamazsınız!" (s.41)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...bu adamdan hiç bir şey koparamazsınız!" (s.35)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...bu adamdan size hayır gelmez!" (s.21)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Altınova, birebir aktarım stratejisi kullandığı kadar "*adam*" yerine "*herif*" diyerek, Türk halk kültürüne ve kontekste daha yakın bir kültürel sözcük kullanmıştır. Türkçede "*herif*" sözcüğü, 20. yüzyılda ve öncesinde "*koca*" anlamında kullanılırken, günümüzde düşük karakterde, olumsuz bir tavır sergileyen erkekler için kullanılmaktadır. Yücel ise birebir aktarım yöntemini kullanarak anlamı vermiştir. Ancak Yalçıntoklu aynı anlamı vermek için deyimsel aktarım yöntemine başvurmuş ve Venuti'nin Yerlileştirme yöntemini uygulamıştır.

Örnek 10:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: " <i>par amusement</i> " (Balsac, 1971, s.48)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...laf olsun diye..." (s.43)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...eğlence olsun diye..." (s.36)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Volkan Yalçıntoklu	"...eğlence olsun diye..."	(s.22)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
--------------------	----------------------------	--------	-----------------	---------------

Kaynak metinde bulunan "*amusement*" sözcüğünün birebir aktarımı *eğlencedir*. Yücel ve Yalçıntoklu birebir anlamını vermişler, Altınova ise erek dile aktarımı, anlamsal aktarımdan biraz uzaklaştırarak *Deyimsel aktarım* yöntemine doğru yaklaştırmıştır. "*Laf olsun diye*" ifadesinin içinde "*eğlence*" anlamının olması zayıftır.

Örnek 11:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: "esprit lilliputien"	(Balsac, 1971, s.49)
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"kuş beyinli" (s.44)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"Bu cüce kafalıların..." (s.37)	Birebir aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"yarım akıllı" (s.23)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme

Türkçemizde ya da kültürel hayatımızda, akli melekelerinin normalin altında olan insanlar için "*kuş beyinli*" ifadesi kullanılır. Bu deyimın çıkış sebebine bakıldığında, halk arasında kafası çalışmayanın aklının maddi olarak küçük ya da az olduğu düşüncesi hâkimdir. Burada insan beynine oranla kıyaslanan kuş beyni daha küçük olduğundan akıl da az gibi

Örnek 12:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: "...le père Goriot était un surnois, un taciturne."	(Balsac, 1971, s.49)
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...Goriot Baba, sinsinin, sessizin biriydi, saman altından su yürütmekte pek ustaydı." (s.44)	Birebir Aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...sinsi, suskun bir adamdı." (s.38)	Birebir aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"Bu seçkin tüccar bir dolandırıcı..." (s.24)	Bire bir aktarım Yerlileştirme

Bu üç erek dile aktarım cümlelerinde, Goriot Baba'nın kişisel karakterine yönelik olumsuzluk sıfatı söz konusudur. Sözcüğü sözcüğüne bir erek dile aktarım yapılsaydı bu sıfatlar "*sessiz*" anlamında değerlendirilirdi fakat kontekse uygun olmazdı. Buradaki "*sessiz, suskun, sinsi*" sıfatları olumsuz anlamda değerlendirilmiş böylece Goriot Baba'nın olumsuz karakterine işaret etmişlerdir. Altınova ve Yücel, bu Fransızca sıfatların erek dile aktarımı için *sinsi, sessiz, suskun* sıfatlarını kullanarak birebir aktarım stratejisine başvurmuşlardır. Altınova bu anlamlara ek olarak Türkçemizde yine olumsuz anlamdaki "*saman altından su yürütmekte pek ustaydı.*" deyimini ekleyerek Goriot Baba'nın olumsuz kişilik özelliklerini pekiştirmiştir. Yalçıntoklu ise "*sessiz*" ve "*sinsi*" sıfatlarının etkisiyle genel anlamda bire bir aktarım sunarak bağımlı aktarıma başvurmuş ve yerlileştirmiştir.

Örnek 13:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: "vieux matou"	(Balsac, 1971, s.52)
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"ihtiyar maço" (s.47)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme

Tahsin Yücel	"kocamış zampara" (s.40)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"...kart zampara..." (s.26)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Fransızca "matou" sözcüğü "kısırlaştırılmamış erkek kedi", fizyonomisi ve karakterinden dolayı kötü adam, aşkta coşkun, hararetleli olan adam anlamındadır. Yücel ve Yalçintoklu, kullandıkları "kart, kocamış, zampara" sıfatlarına birebir aktarım yöntemini uygulamışlardır. "Kart" sıfatı "zampara" sıfatıyla kullanıldığında kişinin toplumsal statüsünü, kişisel karakter özelliğini olduğundan daha aşağı seviyeye indirgediğinin bir göstergesini oluşturmuştur. İşte bu yüzden Yalçintoklu'nun kullanmış olduğu "kart zampara" deyimini bağlama daha uygun çevrilmiştir.

Örnek 14:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: " Sa bouffie se vida démesurément " (Balsac, 1971, s.53)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"Avurdu avurduna çöktü" (s.48)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"yüzü alabildiğine boşaldı" (s.41)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"yüzü iyice çöktü" (s.27)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Bu cümlelerin aktarımında Altınova, deyimsel aktarım yöntemine başvurmuş ve anlamı erek okuyucu için perçinlemiştir. Yücel ve Yalçintoklu bağımlı aktarım yöntemine başvurarak "démesurément" zarfına isabetli, tam karşılıklar bulmuşlardır. Bu ise çevirmenin yetkinliğini, alandaki tecrübesini göstermektedir.

Örnek 15:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: " Pour ces esprits étroits..." (Balsac, 1971, s.54)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"kuş beyinli" (s.50)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"dar kafalılar" (s.42)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"kıt zekâli" (s.28)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Burada söz konusu olan sıfatın Türkçe aktarımına baktığımızda, üç çevirmenin de aralarında farklılık olsa da aynı çizgide aynı anlamı veren aktarım yaptıklarını görürüz. Ancak Yalçintoklu, birebir aktarım yöntemini seçmiş, aktarımı anlamsal olarak doğru, ancak erek okuyucu açısından sık kullanılan bir ifade olmadığı kanaatine varılmıştır.

Örnek 16:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: " Cheval de pur-sang, femme de race..." (Balsac, 1971, s.60)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...safkan kısırak, soylu kadın" (s.54)	Serbest aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...safkan bir at, cins bir kadın" (s.46)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"...safkan at...bir kadın" (s.32)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Yücel ve Yalçintoklu, bu örnekte "cheval" in Türkçe aktarımının genel anlamda at olmasından dolayı birebir aktarım stratejisini kullanmışlardır. Altınova ise at yerine "kısırak" adını kullanmıştır; oysa kaynak metinde atın cinsiyeti ile ilgili bir ifade yoktur. Altınova,

aradaki virgülden dolayı, kaynak metindeki “*femme de race*” soylu kadın sözcüğünün (*Cheval de pur-sang*) safkan atı nitelendirdiğini var sayarak, at için kısarak adını kullanmıştır. Aynı zamanda kaynak metindeki *soylu kadını safkan ata* benzetmesinin sebebi, Goriot Baba’nın 19. yüzyıl burjuvazi toplumunda genç, dinamik ve çakı gibi dolaşan kadın ve erkeklerin salonlarda, zevk ve safa sürmelerini görmesi, gençliğini hatırlatması bakımından, kendisinin de deneyimli ama yaşlandığını belirterek yine de kart bir zampara olarak yaşamını sürdürdüğünü belirtmek istemiştir.

Örnek 17:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: " ...un han de Saint Joseph..." (Balsac, 1971, s.61)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	"...Yusuf’un iniltisine benzer bir iç çekmesi..." (s.56)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"Aziz Joseph’in ihlamasına benzer bir göğüs geçirme..." (s.48)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...adamin yüreğinde can çekişen birinin iniltisi gibi yankılandı." (s.33)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Balsac bu kaynak tümcede, bize kuyuya atılan ve ölmek üzere olan Yusuf’un çıkardığı ses ile ölüm döşeginde yatan Goriot Baba’nın çıkardığı sesin benzeştiğini vurgulamıştır. Her üç çevirmen kontekste bağlı olarak “*inilti ve ihlama*” diyerek kontekste bağlı bağımlı aktarım yoluna başvurmuşlar ve tümceyi yerlileştirmişlerdir.

Örnek 18:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "chaussons de lisière" (Balsac, 1971, s.63)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	"...altı keçe ayakkabılarla..." (s.58)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...bez terlikli..." (s.49)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...tabanyumuşakayakkabılarla..." (s.34)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Kaynak metinde kullanılan “*lisière*” sözcüğünün sözlük anlamına bakıldığında burada en uygun kültürel aktarım “*bez terlikli*” diyerek yapılan Tahsin Yücel’in aktarımıdır. Diğer iki çevirmen kontekste göre bağımlı aktarım yöntemini seçtiklerinden terliğin/ayakkabının kendisini değil altını erek almışlardır. Zira sesliği bozmama amacı mevcuttur. Altınova’nın “*altı keçe ayakkabı*” sının o dönemde var olup olmadığı belli değil ve Balsac bu konuda ayrıntı vermemiştir. Bu örnekte, aktarım stratejisi olarak Newmark’ın “*Bağımlı aktarım*” stratejisi ve Venuti’nin ise “*Yerlileştirme yöntemi*” kullanılmıştır.

Örnek 20:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: " Voila dix heures moins le quart...personne ne bouge " (Balsac, 1971, s.65)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	"Saat ona çeyrek kalayı çaldı da daha hiç kimse yatağından kıvıldamıyor" (s.60)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Tahsin Yücel	"Saat ona çeyrek kalayı vuruyor... Kimselerin yerinden kıpırdadığı yok (s.51)	Bağımlı aktarım	Yerleştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...saat ona çeyrek kalayı çalmasına rağmen kimse yatağından kalkmıyor." (s.36)	Bağımlı aktarım	Yerleştirme

Her ülkenin kendine özgü bir kültürü olduğu gibi, aynı ülke içinde de farklı coğrafyalarda o coğrafyaya özgü kültürler gelişmiştir. Buna örnek olarak ülkemizde Karadeniz’de Lazların, Doğu’da Dadaşların, İç Anadolu Bölgemizde, Batı Bölgemizde Seğmen ve Efelerin, Güney ve Güneydoğu Bölgemizde Adana, Gaziantep ve Urfa illerinin değişik alanlardaki kültürleri hiç birbirlerine benzemezler. Bu örnekte verilen tümce yerel kültürü yansıtmaktadır. Her üç aktarım, kaynak cümlelerin bağımlı aktarım olarak yapılmış ve yerleştirilmiştir.

Örnek 21:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “Elle lui ressemble comme deux gouttes d’eaux” (Balsac, 1971, s.73)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	"Çocuk, hık demiş babasının burnundan düşmüş “ (s.73)	Deyimsel aktarım	Yerleştirme
Tahsin Yücel	"...kendisine öyle benziyor ki sanki burnundan düşmüş.” (s.62)	Deyimsel aktarım	Yerleştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...kız ve babası iki su damlası kadar birbirlerine benziyorlar” (s.47)	Birebir aktarım	Yerleştirme

Türk kültüründe birbirlerine benzeyen iki canlı varlığa “*hık demiş burnundan düşmüş*” deyimini kullanılır. Zira Türk kültüründe hem maddi durumlar hem de manevi durumlar için kullanılan çok sayıda sözcük vardır. Ancak Fransızcada Türkçedeki kadar tinsel sözcük yoktur, her şey maddi varlığa göre ifade edilmektedir. Örnek: Fransızcada “*can*” sözcüğünün erek dile aktarımına bakıldığında “kalp” sözcüğü ile karşılaştırılır; Fransızlara göre canı sağlayan kalptir. Bizdeki can tinseldir, görülmez. Can sözcüğü ile kalp sözcüğü iki ayrı sözcüktür. Fransızca örnekte karşılaştırılan doğal olarak aynı olan iki su damlasıdır; ancak Türkçe aktarıma bakıldığında, kendinden bir parça gibi ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu örnekte, Venuti’nin “*Yerleştirme stratejisi*” kullanılmıştır.

Örnek 22:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: “...éminement...” (Balsac, 1971, s.92)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	"sapına kadar gerçek bir Paris'li" (s.87)	Deyimsel aktarım	Yerleştirme
Tahsin Yücel	"tam anlamıyla" (s.74)	Birebir aktarım	Yerleştirme
Volkan Yalçıntoklu	Paris'in merkezindeki bu kadını" (s.58)	Serbest aktarım	Yerleştirme

Erek dile aktarımın deyimisel aktarım yoluyla yapılmasının yegâne amacı anlamı tam verebilmektir. Altınova’nın tüm erek dile aktarımı boyunca deyimisel aktarıma aşinalığını görmemek olanaksızdır. O halk dilinin tüm özelliklerini kullanarak aktarım yapmıştır. Yücel ise belirteci birebir çevirmiş, Yalçıntoklu ise “Paris’in merkezi” diyerek “öz” “ana kaynak”,

“çekirdek” gibi algılamış ve o algı ile çevirmiştir. Venuti'ye göre her üçü de “Yerlileştirme stratejisi” kullanmıştır.

Örnek 23:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “...puisque je m'enfoncé...” (Balsac, 1971, s.96)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"battı balık yan gider“ (s.91)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“öyle de battı böyle de...” (s.77)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“...madem dibe battım...” (s.61)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme

Altınova'nın buradaki kaynak tümcenin erek dile aktarımı için deyimsel aktarım stratejisini kullanmasının nedeni, deyimlerin erek anlamı daha açıklayıcı, kısa yoldan daha bütünlüğü ve daha anlaşılır hale getirmesinden veya çevirmenin kişisel üslubundan da olabilir. Oysa kaynak tümce bir deyim değildir. Zira kaynak tümcede kullanılan "*s'enfoncer*" çift zamirle eylemin genel anlamı, hem kaynak dilde hem de erek dilde "*batmak*" ve arka plandaki anlamı ise "*dönüşü olmayan, olumsuz etki yaratan bir gidiş*" olduğu yatmaktadır. Buradan hareketle, balığın yan gitmesi ölümü, batmanın kötü, Yücel'in aktarımındaki anlamda sonucun her durumda olumsuz olması ve Yalçıntoklu'nun anlamsal erek dile aktarımının kötü sonu ifade etmesinin ortak anlamı ortaya çıkarması açısından çevirmenlerin yetkinliklerinin bir göstergesidir. Bu örnek deyimsel aktarım için Venuti'nin yerlileştirme stratejisi kullanılmıştır.

Örnek 24:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “vieux scélérat” (Balsac, 1971, s.96)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"İhtiyar çapkın“ (s.91)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“Goriot Baba çapkını” (s.77)	Anlamsal aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"O alçak Goriot Baba” (s.61)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Kaynak metinde geçen "*scélérat*" hem ad, hem de sıfat olan bu sözcüğün sözlük anlamı: *kara ruhlu, çapkın, hergele, vicdansız, kerata, hain, anasının gözü, alçak kimsedir*. Her üç çevirmen de Goriot Baba'nın romandaki hal ve hareketleri doğrultusunda ve sözlük anlamıyla birlikte ortak bir anlamsal aktarım stratejisine başvurmuşlardır. Venuti'ye göre ise onun “yerlileştirme stratejisi” ni kullanmışlardır.

Örnek 25:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “Ménager la chèvre et le chou” (Balsac, 1971, s.112)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"ne şiş yansın ne kebab!“ (s.106)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“...kedi ile köpeği, baba ile kocayı uzlaştırmak istediler;” (s.91)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“...kızları iki tarafı da idare etmeye çalıştılar” (s.74)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Burada Altınova ve Yücel'in *Deyimsel aktarım* stratejisi kullanmasının tek amacı, Goriot Baba'nın kızlarının hem kendi genç arkadaş çevreleriyle, sevgilileriyle balolarda eğlenmeleri, zevki sefa sürmeleri, zamanlarının gerektirdiği biçimde hareket etmeleri, ancak babalarının buna gücü olmadığından birlikte eğlenemedikleri için pansiyonda kalmak zorunda

olması, kızların hayatlarını ikiye bölmektedir. Kızlar, bir taraftan eğlencelerden ve lüks hayatı sevgilileriyle yaşamaktan geri kalmak istemedikleri ancak diğer taraftan da babalarının kendilerini çok sevdiğinin bilincinde olarak, yaşlı ve hasta babalarına bakmayı ihmal edemediklerinden her iki tarafı birlikte idare etmek durumunda kalmaktadırlar. Kızların bu durumlarını çevirmenler bu açıdan isabetli ve doğru bir aktarım yapmışlardır. Metinde geçen Fransızca deyim karşılık, her üç çevirmen bu deyim deyimlerle Okuyucuya aktarmışlardır.

Örnek 26:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "Le coeur de ce pauvre Quatre-vingt-treize donc saigné". (Balsac, 1971, s.112)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"Yüreği kan ağlamıştır" (s.107)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"Yüreği kanadı" (s.91)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"Yüreği kanadı" (s.74)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Her üç çevirmen de ortak olarak "*yürek kanaması*" erek aktarımlarıyla Newmark'ın birebir aktarım yöntemi Venuti'nin ise "Yerlileştirme yöntemi" kullanmışlardır.

Örnek 27:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "elle était atteinte au vif" (Balsac, 1971, s.113)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"yüreğini dağlamıştı" (s.107)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"can evinden vurmıştı" (s.91)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...kendisini erek aldığını..." (s.75)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Bu kaynak tümcede yer alan Fransızca "*atteindre au vif*" deyimini, erek aktarıma "*yüreğini dağlamak*", "*can evinden vurmak*" gibi deyimsel ifadeler kullanılarak bağlama uyumlu aktarım yapılmıştır. Böylece kaynak tümce erek aktarımda deyimsel aktarım ile anlam bulmuştur.

Örnek 28:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: "...ma chère..." (Balsac, 1971, s.113)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"şekerim" (s.108)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"dostum" (s.92)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"sevgili dostum" (s.75)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Erek dile aktarımda kullanılan yukarıdaki üç değişik seslenme biçimi, kültürümüzde, yakınlık ifade eden, sevilen, samimi, dost bir bayan-erkek kimselere yönelik kullanılan bir seslenme biçimidir. Yücel ve Yalçıntoklu, bu bağımlı erek aktarımları doğru kullanmışlardır, ancak seslenme bir bayana yapılmaktadır. Bu yüzden Altınova'nın erek aktarımı kaynak sözcüğe daha yakın bir erek aktarımdır; zira eskiden belki hala kullanılmakta olan ve sevilen, değerli, samimi kimselere karşı kullanılan ve halka mal olmuş, kültürel öge durumundaki "*datım, giymatım*" diye bir seslenme biçimi olsaydı belki daha uygun olurdu. Kültürümüzde olduğu gibi diğer yabancı kültürlerde de sevilen her şeyin karşılığı onun "*tatlılığından*" geldiğinden sevginin karşılığı "*şeker*" olarak verilmiştir.

Örnek 29:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: "...bénédiction..." (Balsac 1971, s.130)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"hayır, dualarımız" (s.123)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"kutsamalarımız" (s.106)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"temennilerimiz ve dualarımız" (s.88)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Altınova'nın erek aktarımı, Türk toplumunun genel olarak iyi olmasını istediği bir şeyi mutlak güç Tanrı'nın yardımıyla olabileceği düşüncesiyle, olumlu ve samimi duygularını ifade eden istek ve temennilerini ifade eder. Altınova burada da kültürel bir ifade kullanmıştır. Yücel bu temenniye biraz dinsel duygulardan sıyrılmıştır ve Yalçintoklu ise genel olarak tamamen dini duygu dışında nesnel bir istek ifade etmiştir.

Örnek 30:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "Adieu" (Balsac, 1971, s.181)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"Allah rahatlık versin" (s.169)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"hadi güle güle" (s.148)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"iyi geceler" (s.128)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte, Altınova, çeviri bilimsel açıdan erek aktarımı, kaynak metne bağımlı olarak yapmıştır. Oysa kaynak deyim, insanların bir yerden ayrılırken kullandıkları ve yine dini olarak ayrıldığı yerdeki insanları Allah'a emanet ettiklerini ifade eden "*Allah'a ismarladık*" anlamındadır. Altınova'nın kullandığı erek aktarım deyimini, Allah'a emanetin bir sonucunu ifade etmektedir. Yücel'in erek aktarımı, genel anlamda bağımlı aktarımdır. Ancak Yalçintoklu'nun "*iyi geceler*" erek aktarımı, deyimden sözlük anlamını kapsamamakla birlikte, bağlama bağlı bağımlı bir aktarımdır.

Örnek 31:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: "kocquériko !" (Balsac, 1971, s.189)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"kokoriko" (s.176)	Birebir aktarım	Yabancılaştırma
Tahsin Yücel	"Ü-ürüü" (s.155)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçintoklu	"Üüüü üüü" (s.134)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Kaynak metinde kullanılan sözcük bir "*onomatopée*" (yansıma) sözcüğüdür. Bu tür deyimler eşyaya, hayvana, insana özgü yansıma sesinin bir ifadesidir. Bu sözcüklerin anlamı olmadığı gibi, erek aktarımının yapıldığı ülkenin kültürüne göre de değişik gösterirler. Türkçedeki yansıma sesi Yücel ve Yalçintoklu tarafından tam olarak ifade edilerek bağımlı aktarım yapılmış ve tam anlamıyla yerlileştirme yapılmıştır. Ancak Altınova bağımlı aktarım yerine birebir aktarımı tercih etmiştir. Dolayısıyla Venuti'nin "Yabancılaştırma" aktarımına başvurmuştur.

Örnek 32:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "prodiques de tout ce qui s'obtient à crédit"		

(Balsac, 1971, s.205)			
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"har vurup harman savurarak" (s.192)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...harcarken..." (s.169)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"saçıp savururken..." (s.147)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Altınova ve Yalçıntoklu, bu deymi erek aktarımlarında her ikisi de aynı anlamda kullanmışlardır. Ayrıca, Newmark'ın *Deyimsel aktarım* ve Venuti'nin "Yerlileştirme" yöntemi olmak üzere iki ayrı yöntem kullanmışlardır. Ancak Yücel, doğrudan "Deyimsel aktarım" yerine birebir aktarım yaparak kısaca eylem kullanmayı tercih etmiştir.

Örnek 33:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "trompe- la- mort" (Balsac, 1971, s.220)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"mezar kaçkını" (s.206)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"Azrail-çatlatan" (s.180)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"dokuz canlı" (s.158)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Her üç çevirmen bu kaynak deymi yine üç ayrı erek deyim olarak deyimisel aktarım yöntemiyle erek okuyucularına sunarak yerlileştirme yapmışlardır. Her üç deyimisel aktarımın erek anlamları aynı anlamdadır ve bir gücü ifade eder.

Örnek 34:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: "qui a bu boira" (Balsac, 1971, s.226)		
Çevirmenler	Erek aktarım	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"alışmış kudurmuştan beterdir" (s.211)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"eden bulur" (s.187)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"alışmış kudurmuştan beterdir" (s.163)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Bu kaynak deyim, Altınova ve Yalçıntoklu tarafından da aynı "*Deyimsel aktarım*" yöntemiyle yerlileştirilmiştir. Ancak bu yerlileştirme kaynak deyim anlamının sözcüğü sözcüğüne (Bire bir) karşılığının Türkçedeki deyme tamamen yansımaları göstermektedir. Oysaki Yücel'in erek aktarımında, İslamiyet'te ki "*kişi kınadığını yaşamadan ölmez*" hadisinin etkisini veya "*ektiğini biçersin*" özdeyişiyle eş anlamını görmek olasıdır. Bu da bize Yücel'in yerlileştirme stratejisine başvururken kaynak deyme dinsel ve kültürel bir anlam kattığını göstermektedir.

Örnek 35:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: "O! O!" "Boooouh!" "Prrr!" (Balsac, 1971, s.237)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark'a göre	Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"O! O! "Boooouh!" "Prrr!" (s.221)	Birebir aktarım	Yabancılaştırma

Tahsin Yücel	“Ooo!” “Bööö!” “Mööö!” (s.196)	Bire bir aktarım,	Yabancılaştırma
Volkan Yalçıntoklu	“Aaa! Yuh! Vay!” (s.172)	Birebir aktarım,	Yerlileştirme

Her üç çevirmen, kaynak aktarım için erek aktarımlarında yansıma (onomatopée) sözcüğü kullanırken farklılık göstermişlerdir. Altınova ve Yücel yabancılaştırma stratejisini, Yalçıntoklu ise erek sözcüğü birebir aktarım yöntemine başvurarak, yerlileştirme yöntemini kullanmayı uygun görmüştür.

Örnek 36:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “...vous avez mis la main au bon endroit...” (Balsac, 1971, s.252)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	“...turnayı gözünden vurdunuz” (s.236)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“...turnayı gözünden vurdunuz” (s.209)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“dört ayaküstüne düştünüz” (s.184)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte kaynak cümle Altınova ve Yücel tarafından erek aktarıma deyimisel aktarım yöntemi kullanılarak erek dilde var olan Türkçe bir deyimle çevrilmiş ve böylece Venuti'nin “Yerlileştirme stratejisi” kullanılmıştır. Yalçıntoklu ise hedeflenen amaca tam olarak ulaştığını ifade eden “*Deyimsel aktarım*” ve “*Yerlileştirme yöntemi*”ni kullanmıştır.

Örnek 37:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “...qu’il en frissonna...” (Balsac, 1971, s.252)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	“...iliklerine kadar ürperdi” (s.242)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“...titredi” (s.215)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“içi ürperdi” (s.189)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Yukarıdaki örnekte yazar titremek, ürpermek anlamına gelen "frissonner" eylemini kullanırken, Altınova'nın bu romanın aktarımında sıkça kullandığı deyimisel aktarım stratejisine başvurmuştur. Altınova bu romanda “Deyimsel aktarım” yöntemini kullanarak anlamı süslemiş ve edebi yöne diğerlerinden daha çok yönelmiştir. Yalçıntoklu yine Türkçede bir deyim olan “*içi ürpermek*” deyimini tercih ederek anlamı daha da pekiştirmiştir. Yücel'e geldiğimizde o eylemin sadece sözlüksel anlamını vererek yerlileştirme yapmıştır.

Örnek 38:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “J’ai...soutenu victorieusement un coup de sang qui aurait dû tuer un boeuf” (Balsac, 1971, s.252)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre

Nesrin Altınova	“Azrail’i aldattım, kefeni gene yırttım, kurtuldum.” (s.242)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“Ecel daha uzun zaman baş edemeyecek benimle...” (s.215)	Serbest aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“...kaderin beni alt etmesi uzun sürecek.” (s.190)	Serbest aktarım	Yerlileştirme

Her üç çevirmen, Newmark'ın serbest aktarım stratejisine başvurarak bu cümlenin altında yatan gizli anlamı, cümlenin özünü vermeye çalışmışlardır. Ancak Altınova, serbest aktarımın yanında, “*Deyimsel aktarım*”a da başvurarak güç, kuvvet ve başarı göstergesi olan “*kefeni yırtmak*” deyimini kullanarak her üçü de Venuti'nin “*Yerlileştirme*” stratejisine başvurmuşlardır.

Örnek 39:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak sözcük: “il sera terré” (Balsac, 1971, s.252)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	“nalları dikecek” (s.246)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“tahtalıköyü boyladığının resmidir” (s.219)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“...üzerine toprak atılacak.” (s.193)	Bağımlı aktarım	Yerlileştirme

Bu örnekte, sıradan bir fiil olan "terror" fiilinin erek dile aktarımı yapıldığında "toprağa gömmek", defnetmek, "üzerine toprak atmak" gibi sözlüksel anlamları vardır. Altınova ve Yücel, erek aktarımlarında Newmark'ın “*Deyimsel aktarım*” stratejisini kullanarak yerlileştirme yapmışlardır. Yer altına gömülen bir nesne ile yeryüzünde “*nalların dikilmesi*” ölümün birer göstergeleridir. Bu yüzden bu iki deyimsel aktarım, kaynak cümleyi tam olarak erek deyimine dönüştürmüş olmaktadır. Yalçıntoklu ise Bağımlı aktarım stratejisine başvurarak yerlileştirme yapmıştır.

Örnek 40:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “...riche comme Crésus.” (Balsac, 1971, s.279)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin Altınova	“Karun gibi zengin...” (s.261)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“Karun gibi zengin...” (s.232)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“Karun kadar zengin...” (s.207)	Birebir aktarım	Yerlileştirme

Crassus Romalı ve döneminin en zengin insanlarından biridir. Türk kültüründe de “*Crésus*” yerine “*Karun*” adını almıştır. Her üç çevirmen, erek aktarımda, birebir aktarım stratejisini kullanarak Venuti'nin yerlileştirme stratejisine başvurmuşlardır. Burada “*Karun*” adının kullanılma amacı, kimsenin sahip olmadığı bir servetin varlığına işaret etmek içindir.

Örnek 41:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba	
	Kaynak deyim: “...du feu à moi” (Balsac, 1971, s.340)		
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım yöntemleri	
		Newmark’a göre	Venuti’ye göre
Nesrin. Altınova	“ocağım tüterdi” (s.314)	Deyimsel aktarım	Yerlileştirme

Tahsin Yücel	“ateşim olurdu”	(s.282)	Birebir aktarım	Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“şöminelerim olacaktı.”	(s.255)	Bağımlı aktarım	Yabancılaşma

Altınova'nın “*ocağım tüterdi*”, Yücel'in “ateşim olurdu” deyimsel aktarımı canlılığın, varoluşun göstergesini ifade etmektedir. Buna karşılık Türkçemizde “*ocağım söndü*” deyimi vardır ki bu da yine Türkçede ölümün, varlığın yok oluşunun bir ifadesidir. Oysa Yalçıntoklu'nun erek aktarımı diğer iki aktarımıyla aynı anlamı taşımamaktadır. Yalçıntoklu, maddi varlık olan ateşin şömine ile var olduğunu ifade etmektedir. Şömine olmayan yerde ateş de yoktur düşüncesini öne sürmüştür.

Örnek 42:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: “C'est le père aux écus...” (Balsac, 1971, s.341)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	“Para babası” (s.315)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	“Paralı babadır o” (s.283)	Birebir aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	“Para babası” (s.256)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme

Altınova ve Yalçıntoklu, kaynak cümle ile erek cümlenin anlamlarında, güç ve dolayısıyla paranın sahibinin her türlü güce sahip olan baba olmasından, deyimsel aktarım yöntemine başvurmuşlar, ancak Yücel, Venuti'nin birebir aktarım yöntemini kullanarak yerlileştirme yapmıştır.

Örnek 43:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: “...tu es pâle comme la mort” (Balsac, 1971, s.348)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"ölü gibi sapsarısın" (s.322)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...ölü gibi solgunsun" (s.289)	Birebir aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"yüzün kireç gibi" (s.262)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme

Kanı çekilen yüzün, anemik bir durum göstergesi, solgun ve sarı-beyaz karışımı bir renk alması, Türk ve Fransız kültüründe ölüye benzetilmiştir. Yalçıntoklu erek dile aktarımında, "yüzün kireç gibi" derken, dolaylı olarak ölü bir insan yüzünün göstergelerini kullanmış ve “Yerlileştirme” yapmıştır.

Örnek 44:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: "otolondrer" (Balsac 1971, s.264)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"kafa ütölemek" (s.247)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"kafa bozmak" (s.219)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...canımı sıkan..." (s.195)	Bağımlı aktarım, Yerlileştirme

Bu örnekte, "Ortolondrer" eylemi erek dile Altınova ve Yücel tarafından “Deyimsel aktarım” stratejisiyle yerlileştirilerek “kafa ütölemek”, “kafa bozmak”, ve “canını sıkmak”

olarak üç ayrı ama anlamsal olarak eş anlamlı fiillerle aktarılmıştır. Yalçıntoklu ise bağımlı aktarım yöntemiyle, kafa bozuntusunun etkisiyle sonuçta "*birinin canının sıkılması*" olarak ifade etmiştir.

Örnek 45:

Yazar: Honoré de Balsac	Kaynak başlık: Le Père Goriot	Erek başlık: Goriot Baba
	Kaynak deyim: " Que nous chante-t-il donc?" (Balsac, 1971, s.295)	
Çevirmenler	Erek Dile Aktarımı	Aktarım Yöntemleri
		Newmark'a göre Venuti'ye göre
Nesrin Altınova	"...bize ne mavallar okuyor, böyle?" (s.275)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Tahsin Yücel	"...ne masalı okuyor bize?" (s.245)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme
Volkan Yalçıntoklu	"...bize ne martaval okuyor?" (s.219)	Deyimsel aktarım Yerlileştirme

Bu örnekte geçen "*chanter*" eyleminin Türkçe karşılığının *maval*, *masal* ve *martaval* anlamlarının olduğu gibi, Fransızcada da "*chanter*" eyleminin şarkı söylemek anlamının da olması gibi. Her iki gerçek ve mecaz anlamların ruhu okşayıcı bir etkisi söz konusudur. Bu yüzden, bu eylemin erek dile aktarımı üç çevirmen tarafından eş anlamlı deyimsel ifade ile yerlileştirilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmamızda, Balsac tarafından 19. yüzyılda, Fransa'nın ekonomik ve sosyal hayatının yansıtıldığı Goriot Baba romanının üç farklı dönemde yapılmış olan, üç ayrı aktarımında, roman içinde tespit edilen kültürel öğelerin nasıl ve neye göre erek dile aktarımının yapıldığını çeviri bilimsel açıdan incelemesi yapılmıştır. Yapılan incelemede, romanın farklı zamanlarda Türkçeye yapılmış aktarımlarında, öncelikle dil açısından anlamsal farklılık göstermedikleri tespit edilmiştir.

Çeviribilimsel açıdan bakıldığında, roman başlığını her üç çevirmen, roman kahramanlarından, başrolde oynayan ve olaylar kurgusu ve zincirini oluşturan Goriot Baba adlı kahramanın etrafında seyrettiğinden, kaynak başlıktan uzaklaşmamış ve her üç çevirmen de romanın kaynak başlığını olduğu gibi kullanmışlardır. Kaynak metinlerde geçen gerek düz cümleler, gerekse deyimsel özellikli tümcelerin Türkçeye aktarımları, Newmark'ın "Deyimsel aktarım" yöntemiyle deyim haline dönüştürülmüş ve Venuti'nin "*Yerlileştirme*" stratejisi kullanılarak, aktarım erek okuyucuya sunulmuştur. Bu durum romanın tümünde uygulanmıştır.

Çevirmenlerden Nesrin Altınova, *Deyimsel aktarım* yöntemini diğer çevirmenlere göre en çok kullanan çevirmendir. Altınova, aktarımı daha geleneksel, daha toplumsal bir biçimde işleyerek "*Deyimsel aktarım*" yöntemini kullanmış, sonuçta her sınıftan okuyucunun bildiği ve anlayacağı deyimsel ifadelerle kullanmıştır. Bu da bu okuyucuyu kaynak metni okuyormuş havasına sokarak, olaylar zincirindeki akıcılığı yakalamasına ve metni kolay anlamasını sağlamıştır. Erek dile aktarımlarında, zaman zaman eski dildeki ifadelerle başvurmuş olması ise yine gelenekçi yapıya yakınlığının bir göstergesidir.

Tahsin Yücel'e gelince, akademisyen olma sıfatı ve kendine has dünya görüşüyle, yeni türetilmiş sözcük ve eylemlerle aktarım yaptığı görülmüştür; ancak Yücel, diğer iki çevirmene göre daha az deyimsel ifadeye yer vermiştir; o daha çok birebir ve bağımlı aktarım yöntemine başvurmuştur.

V. Yalçıntoklu'ya gelince, bu çevirmen halk dilini kullanarak, yerlileştirme yöntemine başvurmuştur. Bu yönüyle kaynak metnin anlamını en açık veren çevirmen olarak saptanmıştır. Bu çevirmen aynı zamanda, diğer iki çevirmene göre, *Deyimsel aktarım* yöntemini en az kullanandır. Kendisi, daha çok sözcüğü sözcüğüne ve bağımlı aktarım yöntemini kullanmıştır. Yukarıda incelenen kültür öğelerinin tamamının aktarımına bakıldığında, her üç çevirmenin de,

Goriot Baba romanının erek dile aktarımlarında, Venuti'nin en çok *yerlileştirme aktarım* yöntemini ve Newmark'ın "*Deyimsel aktarım*" yöntemlerini kullandıkları görülmüştür.

Sonuç olarak, bu üç çevirmenin yaptıkları kaynak dile, Türkçeye aktarımlarına bakıldığında, aktarım farklılıklarının genelde dil bilgisel, daha çok sözcüklerin zamansal biçimlerinin değiştiğini ve çevirmenlik yetkinliğine dayanan ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Buradan, gümüz yaşayan Türkçesinde kullanılmakta olan ve her toplum tabakasında anlaşılabilen sözcüklerle tümce kuran ve anlamı yansıtanın Nesrin Altınova olduğu sonucuna varılmıştır. Üç ayrı kültürel öge aktarım örnekleri kıyaslanmış ve karşılaştırılmış, okuyucuya aktarım seçenekleri sunulmuştur. Aktarımın doğası gereği, ortaya çıkan aktarımlar, zamana ve çevirmene göre anlamsal olarak aynı kaldığını, sadece aynı metnin ifade değişikliklerine uğradığı saptanmıştır. Zira kültürümüzde var olan "*Her yiğidin bir yoğurt yeme şekli vardır*" deyimini, özde yoğurt yemeyi anlatmakla birlikte, bu deyim farklı yeme şekillerinin de var olduğunu ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aldyab, A. & Kettaneh, T. (2021). "*El-Tantûriyye*" romanındaki kültürel öğelerin çevirisi üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 831–843.
- Akalın, İ., & Haluk, Ş. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı) Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ayata, C. Ş. (2021). *Yazın çevirisi ve kültür aktarımı*. Paper presented at the symposium, Ege University, İzmir, Turkey.
- Balzac, H. de. (1971). *Le père Goriot* (Folio ed.). Gallimard.
- Balzac, H. de. (1982). *Goriot Baba*, Çeviren: Nesrin Altınova, Trans.). Sosyal Yayınlar.
- Balzac, H. de. (2015). *Goriot Baba*, Çeviren: Tahsin Yücel. Can Sanat Yayınları.
- Balzac, H. de. (2021). *Goriot Baba*, Çeviren: V. Yalçıntoklu) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Barut, E., & Baytar, İ. (2021). *Çeviride kültürel öğelerin aktarımı için başvuru yöntem ve stratejilere ilişkin bir inceleme: Robert Louis Stevenson'un "Define Adası" eserinden yerlileştirme stratejisi örnekleri*. *International Journal of Language Academy*, 9(2), 17–28.
- Can, M. Z., & Gezer, G. (2019). *Kültürü çevirmek: Kültür aktarımı kapsamında çeviri*. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 354–370.
- Çilyüz, S. (2020). *Kültürel öğelerin çeviri yoluyla aktarımı*. Sakarya University, *Faculty of Arts and Sciences*, Department of Translation and Interpreting.
- Erkurt, G. Ş. (2023). *Çevirmen sosyal konumu ve rolü itibarıyla kültür aktarımcısı mıdır? Kültürlerarasılık & Dilbilim Çözümlemeleri*. Paradigma Akademi.
- İnal, T., & Kaya, M. (2006). *Nedim Gürsel'in Resimli Dünyasından Timour Muhidine'nin Les Turbans de Venise'ine: Kültürel öğelerin çevirisi ile ilgili betimleyici bir çalışma*. *Frankofoni*, 29, 79–86.
- Kurt, M. (2021). *Fransızcadan Türkçeye geçen kimya terimlerinin çeviribilim ve sözcükbilim açısından sözlüksel sorunlarının incelenmesi ve çözüm önerileri*. *International Journal of Language Academy*, 9(1), 175–197. <https://doi.org/10.29228/ijla.48789>
- Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Oxford-Frankfurt/M.
- Önder, M. (1979). *Ziya Gökalp'te Kültür Kavramı*, İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi No:131
- Saraç, T. (1999). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük (8th ed.)*. Adam Yayıncılık ve Matbaacılık. ISBN 975-418-185-3.
- Sığırcı, İ. (2022). *Fransızca Çeviri Klavuzu*, Seçkin Akademik ve Mesleki Yay.
- Sığırcı, İ. (2022). *Çeviri Felsefesi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

- Sığırcı, İ. (2015). *Kültürün aktarımı: Türkçe ve Fransızcada ölümle ilgili örtmece sözlerin İncelenmesi*, *Milli Foklor*, 27 (108), ss. 103-115.
<https://www.millifolklordergisi.com/PdfViewer.aspx?Sayi=108&Sayfa=100>
- Taş, S. (2017). *Kültürel unsurların çevirisi ve çeviri stratejileri*. *Humanitas*, 5(10), 1–14.
<https://doi.org/10.20304/humanistas.289303>
- Venuti, L. (1998). *Strategies of translation*. in M. Baker (Ed.), *Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 240–244). Routledge.
- Yalçın, P. (2003). *Çeviri stratejileri: Kuram ve uygulama*. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 47–58.

Çevrimiçi Kaynaklar

- <https://sozluk.gov.tr/.02.01.2024>
<https://www.cnrtl.fr/definition/matou/.04.02/2024>
<https://tr.glosbe.com/fr/tr>. 18.12.2023
https://www.google.com/search?tlsa=1&sca_esv=3bc652a4c53a3f84&ei=wHHbZbbHEtipxc8P--*6CuAU&q=%C3%87evir&tlitesl=auto&tlitetxt=&tlitetl=tr. 03.02.2024.
<https://www.hurriyet.com.tr/egitim/halic-nedir-ve-nasil-olusur-halic-nerelerde-gorulur-cografyada-halic-kavrami-41839318>. 11.12.2024.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Yazarların Katkı Oranı

1. yazar %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür

Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından destek alınmamıştır.

Etik Komisyon Onayı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma yoktur.